

NOVA ET VETERA
V LISTOPADU L. P. 1920 // SVAZEK 39

André Maurois

Mlčení plukovníka Brambla

Natištěno 1000 ex. za 7368 Kč 16 h.

SKLAD VE STARÉ ŘÍŠI NA MORAVĚ

MLČENÍ
PLUKOVNÍKA BRAMBLA

A n d r é M a u r o i s

M l č e n í
p l u k o v n í k a
B r a m b l a

Z f r a n č i n y

p ř e l o ž i l J o s e f F l o r i a n

M C M X X

Ze všech vzorů mužnosti, o něž každý z nás může se přičiniti,
jest málo lepších anglického gentlemana s jeho smyslem kon-
venčním, s jeho nejvzornější ctí, náboženstvím, sympatiemi,
miněnými a instinkty.

LECKY

PANU

JAROSLAVU DURYCHOVI
toto ztlumočení let válečných
na jazyk obecnější

JOSEF FLORIAN

To my wife.

**This happy breed of men, this little world . . .
this land of such dear souls, this dear, dear land,
this blessed plot, this earth, this realm, this England . . .**

I

Zápasníci ze Skotské brigády utkali se boxem v krásné vlámské stodole v sousedství Poperinghe.

Když bylo po zápasu, generál vystoupil na židli a hlasem dobře se rozléhajícím pravil:

— Gentlemeni, viděli jsme dnes půtku pozoruhodnou, a myslím, že z této podívané můžeme uchovati některá užitečná poučení pro zápas důležitější, který bude nám brzy podstoupiti. Zachovejme klid; udržujme oči otevřené; bijme pozvolna, ale silně, a bojujme až do konce.

Trojí hurá otřáslo starou stodolou; motory vozů zavrňely u vrat. Plukovník Bramble, major Parker a tlumočník Aurelle odcházeli pěšky k svému ubytovišti mezi chmelnicemi a řepnými poli.

— Jsme to čerchmantský národ, pravil major Parker. Bychom učinili Francouzovi boxérskou partii zajímavou, třeba mu říci, že jest k tomu vázán svou ná-

ANDRÉ MAUROIS, *Mlčení plukovníka Brambla*.

rovní ctí; bychom povzbudili Angličana k válce, nic leda mu namluviti, že se podobá boxérské partii. Řekněte nám, že tento Hun jest barbar, zdvořile tomu přisvědčíme, ale řekněte nám, že jest špatný sportsman, vzbouříte Britanskou říši.

— Vinou tohoto Huna, pravil truchle plukovník, válka není již hrou gentlemanů.

— Nepomyslili jsme si, ujal se slova zase major, že by mohli býti na světě takoví špindířští packáři. Bombardovati otevřená města, toť skoro tak neodpuštělné jako chytati pstruha na červa nebo zabíjeti lišku střelbou.

— Nesmíme upřílišovati, Parkere, pravil plukovník chladně, až tam se ještě nedostali.

Potom zeptal se zdvořile Aurella, zda ho boxování bavilo.

— Podívoval jsem se zvláště, pane, sportovní kázni vašich lidí; Highlandersové chovali se v půtce jako v kostele.

— Pravý duch sportovní, pravil major, má vždy něco společného s duchem náboženským. Když před několika lety novozélandská družina footballu přišla do Anglie a když při prvním maču porazila národní družinu anglickou, země byla poděšena, jako bychom byli prohráli tuto válku. Lidé na ulici, ve vlcích jeví dlouhé tváře. Potom Zélandští porazili Skotsko, potom Irsko: přibližoval se konec světa.

Ale zůstali ještě Walesani. V den zápasu sto tisíc osob bylo shromážděno na tom území. Víte, že Walesani jsou hluboce nábožní a že jejich národní píseň „Země našich otců“ jest zároveň modlitbou. Když obě družiny přišly, všechno množství, muži i ženy, všichni nadšení a důvěřující, zapěli před půtkou tuto hymnu k Pánu, a Zélandští byli poraženi. Ah! my jsme národ veliký.

— Ba že, pravil Aurelle dojat; jste národ veliký. Po chvilce mlčení dodal:

— Ale měl jste pravdu i před tím: jste čerchmantský národ z jistých stránek, a vaše úsudky o lidech neustávají nás často překvapovati. „Browne? řeknete, myslelo by se, že jest to idiot, ale chyba lávky: hrál v cricket za Essex.“ Nebo ještě: „V Etonu považovali jsme ho za nějakého pitomce, ale v Oxfordu nás velmi podivil; představte si, že jest „+ čtvrtý“ v golfu, a že plove padesát tři stopy pod vodou!“

— Nuže? pravil plukovník.

— Nemyslíte, sire, že intelligence...

— Nenávidím lidí intelligentních... Oh! s odpuštěním, messieu.

— Tohle jest velmi roztomilé, sire, pravil Aurelle.

— Štěstí, že to berete s takovou, bručel si plukovník pod knír.

Mluvil málo kdy a vždy větami krátkými, ale Aurelle naučil se chutnati jeho suchý a jadrný humor a

rozkošný úsměv, který vzkvétal někdy v tomto drsném obličejí.

— Ale nezdá se i vám, Aurelle, ujal se znovu slova major Parker, že intelligence jest vážena u vás nad svou skutečnou cenu? Jest zajisté užitečnějším v životě umění boxovati než umění psáti. Chtěl byste viděti, jak bude Eton udíleti čestná vyznamenání silákům v školských úkolech? To jako byste žádal od cvičitele koní dostihových, by se zajímal o koně cirkusové. Nechodíme do škol, bychom se tam něčemu naučili, ale bychom tam nasákli zaujatostmi naší třídy, bez nichž bychom byli nebezpeční a nešťastní.

Jsme jako ti mladí Peršané, o nichž mluví Herodot, kteří až do dvaceti let neučili se než třem vědám: vyskakovati na koně, stříleti z luku a nelhati.

— Budiž, pravil Aurelle, ale vizte přece, majore, jací jste nedůslední tvorové. Opovrhujete siláky v školském úkolu a citujete Herodota. Ba co ještě lepšího, přistihl jsem vás jiného dne při samém činu, an jste čtl ve svém útulku překlad z Xenofonta. Velmi málo Francouzů, ujišťuji vás...

— To jest rozdíl, pravil major. Řekové a Římané nás zajímají nikoliv jako látka studijní, ale jako předkové a jako sportsmeni. Jsme přímí dědicové životních způsobů Řeků a mocenského rozpětí Římanů. Xenofon mne baví, poněvadž jest to dokonalý vzor britského gentlemana, veliký vyprávěč štvanic, lovu a války.

Když jsem čtl v Ciceronovi: „Ostuda ve vysokých kruzích osadní správy. Vážná obvinění proti siru Marku Varronovi, generálnímu guvernérovi Sicilie“, pochopíte snadno, že mi to zvoní v uši jako stará rodná historie; a kdo byl váš Alkibiades, prosím vás, ne-li Winston Churchill, arcí bez klobouku?

Krajina vůkol velmi očím lahodila: hora Cats, hora Červená, hora Černá rámcovaly svými pružnými liniemi nepohyblivá a těžká mračna jakéhosi nebe holandského mistra. Domy sedláků, očepené došky, uhlazenými počasím, splývaly se sousedními poli: jejich matné cihly nabyly barvy nažloutlého jílu. Toliko šedé okenice, lemované zeleně, vkládaly živou a lidskou notu do tohoto vladařství prsti.

Plukovník ukázal koncem své holi zcela čerstvou jámu, ale major Parker, houževnatý na svých oblíbených koníčkách, vedl si dále svou:

— Největší služba, kterou nám prokázaly sporty, jest právě ta, že nás uchovaly před intelektuální kulturou. Na štěstí není na všechno kdy: golf a tennis vylučují četbu. Jsme otupělí...

— Nač ta koketerie, majore! zvolal Aurelle.

— Jsme otupělí, opakoval důrazně major Parker, který neměl rád, když se mu odporovalo, toť velmi velká síla. Když se ocitáme v nebezpečí, hned se netřepeme, poněvadž málo uvažujeme: a právě proto zůstáváme klidni a ze všeho vyjdeme skoro vždy k své cti.

— Vždycky, opravil plukovník Bramble s úsečností ryze skotskou, a Aurelle, poskakuje vesele po hřebínkách brázd po bocích těchto dvou obrů, pochopil jasněji než kdy, že tato válka se skončí dobře.

II

— Uklid'te stůl, pravil plukovník Bramble ordonancím, dejte nám rum, nějaký citron, cukru, a ustavičně obnovujte vroucí vodu... Potom řekněte ordonančnímu poddůstojníkovi, aby mi přinesl gramofon a pouzdro s plotnami hracími.

Tento gramofon, dar jisté staré paní, vlastenecky přející highlandersům*, byl pýchou plukovníkovou. Všude ho bral s sebou, něžně pečoval o tento nástroj, a zásoboval ho měsíc jak měsíc novými plotnami.

— Messiou**, pravil Aurelovi, co chcete slyšeti? Bing Boys, Destiny Waltz nebo Caruso?

Major Parker a doktor O' Grady posílali slavnostně Edisona do všech pekel; Padre pozdvihl oči k nebi.

— Vše, co vám libo, sire, pravil Aurelle, jen ne Caruso.

* skotští horalové,

** tento bodrý Angličan mluví špatně francouzsky, což v překladu nebylo napodobováno.

— Proč? pravil plukovník. Jest to překrásná plotna: jest za dvaadvacet šilinků. Ale rád bych vám napřed přednesl svou milou mistress Finzi-Magrini v Tosca... Doktore, prosím vás, nařídte to... nevidím na to dobře... Rychlost: 61... Nepoškrabejte plotny, pro Boha vás prosím!

Spustil se na svou bednu se suchary, opřel se pohodlně zády o zástěnu pytlů a zavřel oči. Jeho drsný napiatý obličej povolil.

Padre a doktor hráli v šach; Parker vyplňoval pro generální štáb brigády dlouhé tištěné dotazníky. V předumalého lesíka, vykousaného granáty jako krajka, bílé vločky kolem avionu tečkovaly nádherné nebe, bleď zelené jezero, lemované vřesem. Aurelle začal list.

— Padre, pravil doktor, půjdete-li zítra k divisi, požádejte jich, aby mi poslali pokrývky pro naše mrtvoly bošů. Viděl jste toho, jehož jsme pohřbili dnes ráno? Krysy ho polovic sežraly: je to neslušné... Potupa krále!

— Ano, pravil Padre, zajímavé však při tom jest, že počínají vždy od nosu!...

Nad jejich hlavami těžká anglická baterie jala se kramplovati německou linii; Padre se zširoka usmál:

— Bude dnes večer šeredně na křižovatkách, pravil s uspokojením.

— Padre, pravil doktor, což nejste sluhou náboženství pokoje a lásky?

— My boy, Pán pravil, že máme milovati lidi; nikdy neřekl, že máme milovati Němce... Vezmu vám váš papír.

Ctihodný Mac Ivor, starý vojenský kaplan, s obličejem osmahlým od slunce kolonií, přijímal tento válečný a bolestný život s nadšením dítky. Když mužstvo bylo v zákopech, navštěvoval je každého jitra, kapsy máje nacpány knihami hymnů a balíčky cigaret. Vzadu za frontou zkoušel, jak se vrhají granáty, a litoval, že jeho stav mu zakazoval lidské terče.

Major Parker přerušil prudce svou práci kleje na hlavní štáby se zlacenými štítky u čepic a s jejich pošetilými dotazníky.

— Když jsem byl na Himalaji v Chitralu, pravil, kterási vzdálená červená čapka nám vykážala jakýsi rozsochatý úkol manevrový, podle něhož kromě jiných podrobností mělo dělostřelectvo projeti soutěskou vápnitých skal sotva dosti širokou pro jednoho, byť sebe útlejšího muže.

Telegrafoval jsem: „Théma jsem dostal: odešlete ihned sto sudů octa.“

— Račte se představit štábnímu lékaři, by přezkoušel váš duševní stav, odepsal mi zdvořile generální štáb.

— Přečtěte si znovu tažení Hannibalovo, odpověděl jsem jim.

— Poslal jste jim opravdu tento telegram? pravil

Aurette... Ve francouzské armádě dostal byste se před válečnou radu...

— To proto, pravil major, že naši dva národové nemají téže ideje o svobodě... Pro nás „nepromlčitelná práva člověkova“ jsou právem k humoru, právem k sportům a právem staršinským.

— Jest u generálního štábu brigády, pravil Padre, jistý kapitán, který se asi u vás učil vojenské korespondenci. Onehdy, nemaje zpráv o jednom z mých mladých kaplanů, kteří nás opustili více než před měsícem, adresoval jsem dotaz k brigádě.

„Ctihodný Carlisle byl odvezen 12. září do nemocnice; přál bych si věděti, daří-li se mu lépe, či zda mu bylo nějaké nové místo přiřčeno.“

Odpověď z nemocnice prostě pravila:

„ 1. Stav stacionární.

„ 2. Kam byl později určen, neznámo.“

Brigáda, odevzdávajíc mi jej, připojila: „Není zcela jasno, zda tento poslední paragraf vztahuje se k jednotce, k níž byl eventuálně přidělen ctihodný Carlisle, nebo k jeho věčné spáse.“

Vlašská arie dokončovala ve vítězných ruládách.

— Jaký hlas! pravil plukovník, pootvívaje s lítostí oči.

Vyňal pečlivě plotnu a uložil ji do jejího pouzdra:

— A teď, messiou, zahrám *Destiny Waltz*.

Zvenčí prošlehovaly záblesky raket, které tiše vy-

M l č e n í p l u k o v n í k a B r a m b l a

stupovaly a sestupovaly ; Padre a doktor zabývali se ještě svými mrtvolami, při tom však opatrně manevrujíce slonovými figurkami na malé šachovničce ; dělo a drobná střelba, přerézávající rozkošnický rytmus valčíku, působily jakousi fantastickou symfonií, kterou Aurelle chutnal dosti živě. Psal dále svůj list v snadných verších.

„Smrt pospíchá ; Osud zpívá ;
rychle, zapomeň mne.
Tvoje černé šaty jsou roztomilé.
Nos je šest měsíců,

Chraň se přijíti v slzách
mně růže nabídnout ;
živým uchovej své květy
i všechny věci.

Nesmíš se na mne hněvati, moje přítelkyně, upadám-li v nejplošší romantismus : jeden clergyman a jeden lékař vedle mne umíněně hrají hrobaře Hamletova ...

Nelituj mne, budu spáti
bez barkarol,
a svým tělem buďu živiti
bujné byliny ...

Ale zachce-li se ti některého večera
podzimního neb mlhavého
pro tvé líčko madony
líčidla okrasného,

jakým býval ten pohled melancholický,
který tolik jsem miloval,
tu zapomeň, že mne zapomínáš
na okamžik.

— Messiou, pravil plukovník, máte rád můj valčík?

— Mám ho rád neskonale, sire, pravil Aurelle upřímně.

Plukovník poctil ho vděčným úsměvem :

— Tak ho ještě jednou přehráám pro vás, messiou . . .
Doktore, nařídte gramofon tišeji . . . Rychlost : 59. Ne-
poškrabejte plotny . . . Tak tedy pro vás teď, messiou.

BOSWELL. - Why then, sir, did he talk so ?

JOHNSON. - Why, sir, to make you answer as you did.

III

Baterie usínají, major Parker odpovídá na dotazníky brigády; ordonance přinášejí rum, cukr a vroucí vodu; plukovník nařizuje gramofon na rychlost 61 a doktor O' Grady mluví o ruské revoluci.

— Nebylo vidáno, praví, aby nějaká revoluce zanechala po sobě při moci lidí, kteří ji vykonali. A přece se zase najdou revolucionáři: důkaz, jak špatně se učí historii.

— Parkere, praví plukovník, podejte dokola portské

— Ctižádost, praví Aurelle, není zrovna jedinou pohnutkou, která má lidi k činům; možno býti revolucionářem z nenávisti k tyranovi, ze žehravosti, ba i z lásky k lidstvu.

Major Parker opustil své papíry.

— Velmi se podivuju Francii, Aurelle, zvláště od této války, ale jedna věc mne uráží ve vaší zemi, dovolíte-li mi mluvití upřímně, jest to vaše rovnostní žehravost. Když čtu dějiny vaší Revoluce, lituji, že

jsem tam nebyl, abych zboxoval Robespiera a toho ohavného čerta Heberta. A vaši sans-culotti... *Well*, až mne pálí, jak bych rád jim na vzdory odíval se v purpurový samet, lemovaný zlatem, a šel se procházeti na náměstí Svornosti.

Doktor počkal, až se přežene zvláště ostrá krise třeštění Mistress Finzi - Magrini a ujal se znovu slova.

— Láska k lidstvu jest pathologickým stavem sexuálního původu, který se projevuje často v době puberty u bojácných vzdělců: přebytný fosfor v organismu musí se ať jakkoliv uvolnit. Nenávist k tyranovi jest arci cite m lidštějším, který má snadnou práci v době válečné, když síla a dav jdou ruku v ruce. To už jistě stoupá pomatenost císařů ve zběsilé šílenství, když se rozhodují k prohlášení těchto válek, v nichž místa jejich pretoriánských gard zabere ozbrojený lid. Když už se jednou tato hlupota začne, despotismus zplodí jistotně revoluci a ta potrvá, dokud teror nepřivodí reakce.

— Vy nás tedy odsuzujete, doktore, že se kýváme bez ustání mezi vzpourou a státním převratem?

— Nikoliv, vece doktor, neboť lid anglický, který již dal světu sýr Stiltonův a pohodlné lenošky, vynalezl ke spáse nás všech záklopku parlamentární. Zvolení zápasníci dělají ode dneška pro nás vzpoury a státní převraty v Komoře, čímž dopřává se ostatku

národa volné chvíle, by mohl hráti v cricket. Tisk doplňuje tento systém, neboť dovoluje nám těšiti se z těchto shluků z první ruky. Všechno to jest součástí moderního pohodlí a za sto let každý člověk bílý, žlutý, rudý nebo černý odepře bydleti v příbytku bez tekoucí vody a v zemi bez parlamentu.

— Myslím, že se klamete, pravil major Parker; nenávidím politikářů a hodlám po válce pustiti se na Východ, poněvadž se tam neví o vládě žváců.

— My dear major, proč u čerta mícháte k těmto otázkám svoje osobní city? Politika jest podrobena zákonům tak pevným jako pohyb hvězd. Rozhořčujete se, že bývají noci temné, poněvadž milujete měsíční jas? Lidstvo odpočívá na nepohodlném loži. Když to spáče příliš tlačí na jednom boku, obrátí se, toť válka nebo vzpoura. Potom zase na několik století si zdřímne. Všechno to jest velmi přirozeno a dělalo by se to bez přílišného utrpení, kdyby se k tomu nemíchaly morální ideje. Křeče nejsou ctnosti. Ale každá změna má, běda, své proroky, kteří z lásky k lidstvu, jak praví Aurelle, vrhají v oheň a v krev tento bídný globus!

— To jest velmi dobře řečeno, doktore, pravil Aurelle, ale vracím vám poklonu: proč, takové-li jest vaše smýšlení, proč se sám namáháte býti stranníkem? Neboť jste po čertech tuhým socialistou.

— Doktore, řekl plukovník, podejte do kola portského.

— Hé! dí doktor, to proto, že jsem zaseraději pronásledovatelem než pronásledovaným. Třeba uměti rozpoznati příchod těchto občasných převratů a připravit se na ně. Tato válka přivádí socialismus, totiž úplné obětování elitní osobnosti Leviathanovi. Samo o sobě není to ani dobrem ani zlem: jest to křeč. Obraťme se tedy po dobrém a až ucítíme, že bude zase lépe na druhém boku, obraťme se znovu.

— Toť theorie dokonale absurdní, pravil major Parker, natrčuje hněvivě vpřed svou čtverhrannou a mohutnou bradu, a přijímáte-li ji, doktore, třeba se vzdáti mediciny! Proč zasahovati, by se zastavily nemoci? Jsou to též, bychom mluvili jako vy, periodické a nutné převraty. Zamýšlíte-li však bojovati proti tuberkulose, neupírejte mi práva útoku na všeobecné hlasovací právo,

Vstoupil četař zdravotního sboru a prosil doktora O' Gradyho, aby šel k raněnému: major Parker opaloval sám bojiště. Plukovník, jemuž střety mínění naháněly hrůzu, chtěl z toho těžiti a zavést řeč o něčem jiném.

— Messiou, pravil, jaký jest objem vaší největší pancéřové lodi?

— Šedesát tisíc tůn, sire, vypustil Aurelle nazdařbůh.

Tímto netušeným nárazem ocitl se plukovník vně boje a Aurelle zeptal se majora Parkera, co vytýká všeobecnému hlasovacímu právu.

— Ale což nevidíte, můj ubožáčku Aurelle, že jest to jedna z nejvýstřednějších ideí, jež kdy lidstvo zplo-dilo? Naše politické zřízení bude za tisíc let všeo-beecně považováno za obludnější než otroctví. Člověk vedle člověka hlasuje stejně právným lístkem! Což platíte dobrého koně toutéž cenou jako nějakou herku?

— Znáte, vskočil mu do řeči Aurelle, nesmrtelný úsudek našeho Courtelina? Proč bych dal dvanáct franků za deštník, když mohu vypít skleničku za šest sous?

— Lidé rovni v právech! úsilovně vedl dále svou major. Proč ne v odvaze a v okružní šťávě, když už jste při tom pití?

Aurelle miloval vášnivé a zábavné hovory majo-rovy, a aby přilil oleje do ohně, nadhodil, že nevidí, kterak by bylo možno odepřít lidu práva voliti své vůdce.

— Kontrolovati je, Aurelle, budiž, ale voliti je, nikdy! Aristokracie nemůže býti volena: jest, nebo není. Jakže? Kdybych si svojil právo voliti vrchního velitele nebo ředitele Guy's Hospitalu, zavřeli by mne; žádám-li si však míti hlas při volbě kancléře nebo prvního lorda Admirála, jsem dobrým občanem!

— Tohle není zcela správné, majore; ministři se

nevolí. Pamatujte, že jako vám tak i mně jest náš politický system nedokonalým, ale všechny věci lidské jsou nedokonalé. A pak, „nejhorší Síň (sněmovní) má větší cenu než nejlepší předsíň“.

— Provázel jsem kdysi po Londýně, odvětil major, jednoho arabského pohlavára, který mne poctil svým přátelstvím, a když jsem mu ukazoval Sněmovnu a vysvětloval, nač to jest, řekl mi: „To se opravdu nadřete, třeba-li sraziti těchto šest set hlav, když nejste s vládou spokojeni.“

— Messiou, pravil plukovník zřejmě udřený, zahrám pro vás *Destiny Waltz*.

Major Parker zachovával mlčení, zatím co valčík rozvíjel své houpavé věty, ale přežvykoval stará nevražení proti „ohavnému čertu Hebertovi“, a jakmile plotna zaskřípěla své finale, novým útokem se obořil na Aurella.

— Jakou asi měli z toho Francouzi výhodu, pravil, že změnili vládu osmkrát v jednom století? Vzpoura stala se u vás národním zřízením. V Anglii bylo by nemožno udělati revoluci. Kdyby se lidé shlukli kolem Westminsteru a křičeli, řekl by jim policeman, aby odešli, a oni by odešli.

— Ono se pěkně mluví! pravil Aurelle, který sám

nemiloval Revoluce, ale který myslel, že jest povinen hájiti staré francouzské dámy proti tomuto ohnivému Normanovi, nesmíte však, majore, zapomínati, že i vy jste srazili hlavu svému králi: žádný policeman nepřekazil, by nesřali Karla Stuarta, jak vím.

Karla I., pravil major, zavraždil jen Cromwell; tento Olivier byl výborným plukovníkem kavalerie, ale nerozuměl pranic citům anglického národa: a dali mu to řádně na srozuměnou za Restaurace.

Jeho hlava, která byla nabalsamována, byla nasazena na kopí nad Westminstrem, kde se na ni zapomnělo až do dne, kdy vítr zlámav dřevěnou žerď, odkoulel hlavu k nohám hlídky. Vojín ji přinesl své ženě, která ji schovala do jakéhosi pouzdra. Nynější dědic onoho vojáka jest jedním z mých přátel a často jsem pil čaj tváří v tvář s hlavou protektorovou, nasazenou na kopí. Bylo možno velmi dobře rozeznati jízvu, kterou měl na levé tváři.

— Huchu, zachrochtal plukovník, projeviv ponejprv zájem o něco z této rozprávky.

— Ostatně, pravil dále major, anglická revolta nepodobala se v ničem Revoluci francouzské: neoslabila tříd vládnoucích. V základě všechna ta špatná robota r. 1789. byla připravena Ludvíkem XIV. Místo aby nechal ve vaší zemi silnou armaturu sídelní šlechty, učinil ze svých grandů směšné loutky Versailleské,

jimž uloženo, by mu převlékali košili a postrkovali jeho noční stolicí. Zrušiv lesk a vážnost třídy, která měla býti přirozenou podporou monarchie, zničil monarchii samu a to jest škoda.

— Vám jest velmi snadno nás kritisovati, pravil Aurelle, my jsme udělali vaši revoluci za vás: nejdůležitější událostí anglické historie bylo dobytí a stržení Bastilly. A vy to víte dobře.

— Bravo, messiou, pravil plukovník, hajte své země: třeba vždy hájiti své země... A teď podejte dokola portské; zahrám vám *Mikado*...

IV III

Psaní Aurellovo.

Někde ve Francii . . .

Vojáci jdou a zpívají:
„Strč svoje starosti do brašny.“
Prší, vítr fučí, jest čas,
v němž nechodí se za grisetkou.
Vojáci jdou a zpívají,
já kuju veršíky pro Jošettu;
vojáci jdou a zpívají:
„Strč svoje starosti do brašny.“

Ordonanc co nevidět
přinese mi staré noviny:
staré řeči starých šarlatanů,
„Zastrč své starosti do brašny.“
Prožíváme nejkrásnější svá jara
při těchto zábavkách* královských;
vojáci jdou a zpívají:
„Zastrč své starosti do brašny.“

* Franc. *amusettes* zábavka, kratochvíle; za stara však říkali
tak též houfnicím, přenosným to dělům pěšího vojska.

Děšť, na tabulky oken bijící
orchestrem šumařů hrá
jakési preludium Tristana,
„Zastrč své starosti do brašny.“
Zítra as nějaká praskavka
zatančí se mnou a pošle mne
na besedu k Satanu.
„Zastrč své starosti do brašny.“
Vojáci jdou a zpívají.

Šedivé jitro probouzí se nad houbovitou plání.
Dnes bude to, co bylo včera, zítra, co dnes. Doktor
mi řekne, mávaje pažema: „Velmi smutné, messiou“,
a nebude vědět, co jest smutné, a já také ne. Potom
mne zabaví humoristickou přednáškou ve stylu tak
asi uprostřed mezi p. Shawem a Biblí.

Padre bude psát listy, chlubit se úspěchy a pro-
jíždět se na koni. Dělo bude burácet: Bošové budou
pobijeni, naši též. Budeme mít k lunchu konservo-
vané hovězí a vařené zemáky, pivo bude hnusné a
plukovník mi řekne: „Francouzské pivo ne dobro,
messiou.“

Večer po obědě, (skopová špatně pečená, omáčka
mátová a vařené brambory) přijde vznešená hodina
gramofonu. Uslyšíme *Arcadians*, *Mikado*, pak *Destini*,
Waltz, „pro vás, messiou“, a *Mistress Finzi Magriny*
pro plukovníka, potom na konec *Lancashire Ramble*.

K svému neštěstí, když ponejprv jsem uslyšel tuto cirkusovou arii, napodoboval jsem kejkliře, vyhazujícího v taktu své koule. Tato malá komedie má od nynějška své místo v tradicích messu* a kdybych dnešního večera zapomněl při prvních notách *Ramblu* hráti svou úlohu, plukovník by mi řekl: „No tak, messiou, no tak“, naznačuje ty mé kejkle, ale já znám své povinnosti a nezapomenu.

Neboť plukovník Bramble nemiluje leč domácí divadla a žerty, při nichž se popíjí.

Jeho oblíbeným číslem jest vypravování O'Gradyho o jakémsi odchodu na dovolenou. Když bývá v špatné náladě, když některý z jeho starých přátel byl jmenován brigádním generálem, nebo když se stal členem Lázeňského Řádu**, jen toto vypravování mohlo mu vyrvati úsměv. Znal je nazpaměť jako děti zastavuje doktora, přeskočí-li tento nějakou větu nebo změní-li některou formu námitky.

„Nikoliv, doktore, nikoliv; námořní důstojník vám pravil:

— Když uslyšíte čtyry prudká, krátká zapísknutí, tu člun byl torpedován — a vy jste odpověděl:

— A což, přehluší-li torpedo zapísknutí?“

Doktor, znovu našed svou stránku, vypravuje dále. I Parker objevil jednoho dne větu, která nabývá

* Důstojnická tabule.

** Anglický řád založený Richardem II. r. 1399.

od nynějška nejskvělejších úspěchů; utrhl kvítko to v jakémisi dopisu poslaném do *Times* jakýmsi kaplanem.

„Život vojínův, psal tento výborný muž, jest životem velmi drsným, často spojen s opravdovými nebezpečími.“

Plukovník chutná hluboce podvědomý humor této formule a cituje ji rád, když nějaký granát šplíchne mu křemení do tváře.

Ale jeho velikým útočištěm, specialisuje-li se rozprávka a nudí ho, bývá to, že odporuje Padrovi v jeho dvou slabých stránkách: biskupové a Skotové.

Padre, který pochází z Highlandů, netají se divokým a výlučným místním vlastenectvím. Jest přesvědčen, že jen Skotové hrají podle pravidel a dávají se vskutku zabíjeti.

Bude-li historie spravedlivá, říká, tato válka nebude se nazývati válkou evropskou, ale válkou Skotska proti Německu.

Plukovník sám jest též Skot, ale jest spravedliv a pokaždé, když nalézá v novinách seznamy ztrát irské gardy nebo walesských střelců, čte je nahlas Padrovi, který, aby uhájil své posice, hájí, že walesští střelci a irská garda najímají se v Aberdeenu: toho nikdy neopomene.

Všechno to jistě se vám zdá poněkud chlapeckým, milá přítelkyně, ale jen tyto dětinskosti osvěcují náš truchlý život bombardovaných Robinsonů. Ano, tito

podivuhodní muži zůstali po jisté stránce dětmi, a jako děti mají růžovou pleť, hlubokou vášeň k hrám, a naše venkovské ústraní zdá se mi velmi často jako nějaké nursery reků.

Ale mám v ně nekonečnou důvěru: jejich zaměstnání sestavovatelů vlád vzbudilo v nich vysokou ideu jejich povinností bělochů. Plukovník, Parker jsou „sahibové“, jichž nic nesvede s cesty, kterou zvolili. Opovrhovati nebezpečím, vytrvati pod palbou, to není v jejich očích ani statečným činem, to jest prostě část dobrého vychování. O malém buldogovi, který vzdoruje nějakému hafanovi, říkají vážně: „Toť gentleman.“

A gentleman, pravý gentleman, toť věru skoro, jak vidíte, nejsympatičtější typ, jež plodí ještě vývoj té žalostné skupiny ssavců, která v této chvíli tropí ten trošek hluku na zemi. V děsivé zlobě člověčské čeledě Angličané jsou oasou zdvořilosti a lhostejnosti. Lidé mají se v ošklivosti, Angličané o sobě nevědí. Velmi je miluju.

K tomu připojte, že velmi hloupě se klame, kdo myslí o nich, že jsou méně intelligentní než my, byť můj přítel major Parker se sebe větší rozkoší tvrdil, že tomu tak. Pravda jest, že jejich duch sleduje metody od našich rozdílné: stejně dalek našeho klassického racionalismu a pedantského lyrismu Němců, libuje si v bujarém zdravém smyslu a v tom, že se

neoddávají žádnému systému. Odtud prostý a přirozený ton, jež ještě roztomilejším činí záliba tohoto národa v humoru.

Ale vidím oknem, že mi přivádějí mého koně: musím tedy jeti k zamračeným sedlákům a sehnati slámu pro quartermastera, který tvrdí, že postaví stáje. A vy zatím okrašlujete budoary a vybíráte, ó válečnice, jemně pekinované hedvábí:

Ve vašem saloně pořadatelském*
(modř levandule a žluť citronu)
stará křesla sousediti budou
v stylu kontradiktorickém
s divanem bez historie
(modř levandule a žluť citronu).

K podivuhodným známostem
(modř levandule a žluť citronu)
šviháci, pižmem vonící, s pěti prýmký
propoví vážné slovo o příštím vítězství
v dolmanech chlubných
(modř levandule a žluť citronu).

Zdi nahé jako zeď kostelní
(modř levandule a žluť citronu)

* V originálu jsou všechny tyto básně rýmovány, čímž šibeniční komičnost jest ještě více vyjádřena.

M l č e n í p l u k o v n í k a B r a m b l a

nějaký čas ještě počkají,
až nějaký první konsul znásilní
jejich klid a naše direktorium
svou tváří rozhodnou
(oko modř levandule a pleť citronu).

— Jste básník? pravil mi nedůvěřivě plukovník
Bramble, který vidí, jak stavím do řádek věty krátké
a stejné délky.

Protestuji.

V

IV

Již čtvrtý den pršelo. Těžké kapky v stejnozvukém tremolu bubnovaly na prohnuté plátno stanu. Venku na pláni bylina zmizela pod žlutavým blátem, v němž kroky lidí napodobovaly mlaskání jazyka nějakého obra.

„A země byla porušena, recitoval Padre, a Bůh řekl Noemovi: Udělej sobě archu z dříví otesaného: příbytečky v korábu uděláš a klím pomažeš vnitř i zevnitř.“

„A onoho dne protrženy jsou všechny studnice propasti veliké, a průduchové nebeští otevřeni jsou“, pokračoval doktor.

„Tato potopa, dodal, bylaskutečnou událostí, neboť její popsání jest obecné všem orientálním mythologiím. Bylo to asi náhlé stoupnutí Eufratu; právě proto byla archa zahrnuta do vnitra pevné země a uvázla na jakémsi kopci. Podobné katastrofy se stávají často v Mesopotamii a v Indii, ale jsou vzácné v Belgii.“

— Cyklon r. 1876 zabil 215.000 osob v Bengalsku, pravil plukovník. Messiou, podejte portské dokola, libo-li.

Plukovník zbožňoval číselné údaje k veliké mrzutosti Aurellově, který, neschopen zapamatovati si jediné číslice, byl tázáván o počtu obyvatel té které vesnice, o válečné pohotovosti srbské armády nebo o počáteční rychlosti francouzské koule.

Dohadoval se s hrůzou, že plukovník se ho hned zeptá na průměrnou výšku dešťů v stopách a palcích ve Flandřích, i honem se pokusil o to, by zavedl hovor na něco jiného.

— Našel jsem v Poperinghe, pravil ukazuje knihu, kterou četl, starý, velmi zajímavý svazek. Jest to popis Anglie a Skotska Francouzem Štěpánem Perlinem, Paříž 1558.

— Huch, co povídá ten mister Perlin? pravil plukovník, který měl k starým věcem tutéž úctu jako k starým vojákům.

Aurette otevřel namátkou a překládal:

„... Po obědě sundal se ubrousek a paní se vzdálily. Stůl jest z krásného dřeva z Indie velmi hladký a sádky z téhož dřeva nesou láhve. Jméno každého vína jest vyryto na stříbrné deštičce, upevněné na hrdle láhve; hodovníci vyvolí si každý víno, kterého si přejí, a pijí s takovou vážností, jako by konali

pokání, přejíce zdraví vynikajícím osobnostem nebo modním kráskám: tomu říkají toasty.“

— Mám rád ty „modní krásky“, pravil doktor; portské nabylo by snad pro Aurella půvabu, mohl by je obětovati úlitbou Gaby Deslysové nebo Gladys Cooperové.

— Na každý den, pravil plukovník, jest zvláštní ustálený toast: v pondělí našim lidem; v úterý nám samým; ve středu našim mečům; ve čtvrtek našim sportům; v pátek našemu náboženství; v sobotu našim nevěstám nebo našim ženám, a v neděli našim přátelům nepřítomným a lodím na moři.

Aurette četl dále:

„Původ těchto toastů jest zcela barbarský a bylo mi řečeno, že highlanderové ze Skotska, kmenové polodiví, kteří žijí ve stavu ustavičných hašteření...“

— To poslouvejte, Padre, pravil plukovník, čtěte ještě jednou, messiou, pro Padra. Bylo mi řečeno, že highlanderové ze Skotska . . .

„— . . . kmenové polodivoci, kteří žijí ve stavu ustavičných svárů, uchovali tomuto obyčeji jeho původní ráz. Píti na zdraví někoho, toť prositi ho, by bděl nad vámi, co vy pijete a jste bezbranný. Proto také osoba, již připijíte, odpovídá: „Iplaigiu“, což znamená v jejich jazyku: „Ručím vám za ochranu“; potom tasí svou dýku, opře ji hrotem o stůl a chrání vás, dokud nevyprázdníte sklenice . . .“

— Teď teprv vím, zvolal major Parker, proč cínové džbánky, které se dávají cenou v golfu nebo v šermu, mají vždy spodek skleněný, jímž možno uviděti, kdyby se blížilo železo vražedníků.

— Podejte dokola portské, messiou, pravil plukovník, rád bych vypil druhou sklenici na zdraví Padra, bych uslyšel v odpověď: „Iplaigiu“ a bych uviděl, jak opře o stůl hrot své dýky.

— Nemám než švycarský zavěrák, pravil Padre.

— To půjde, pravil plukovník.

— Tato theorie o původě toastů velmi se pravdě podobá, pravil doktor; opakujeme bez přestání dědovské obyčeje, které se nám zdají zcela bez užitečnosti. Když ta neb ona veliká herečka chce vyjádřiti nenávist, vyhrne své rozkošné rtíky a ukazuje své špičáky, podvědomou vzpomínkou na anthropophagické pudy. Tiskneme ruku svým přátelům, by nás jí nemohli udeřiti, a smekáme kloubouk na pozdrav, poněvadž naši dědové nabízeli pokorně hodnostářům té doby hlavy, by jim umožnili pohodlně je sraziti.

V tom rozlehl se praskot a plukovník Bramble padl hřmotně vzad: jedna noha jeho stolice se právě zlomila. Doktor a Parker mu pomohli vstáti, zatím co Aurelle a Padre přihlíželi tomuto výjevu dusíce v sobě křeče rozpustilého smíchu.

— Tady máte, pravil major, šlechetně chtěje omluviti Aurella, který se marně kousal do jazyku,

tady máte dobrý příklad dědovských přežitků: myslím, že pád vzbuzuje smích, poněvadž smrt člověka byla našim předkům nejpříjemnějším divadlem. Zbavovala je protivníka a zmenšovala počet těch, s kterými se sdělovali o potravu a ženy.

— Tím by bylo potvrzeno, co jste četl, messiou, pravil Padre.

— Jistý francouzský filosof, pravil Aurelle klidněji, sestrojil zcela jinou theorii smíchu: jmenuje se Bergson a . . .

— Slyšel jsem o něm, pravil Padre; jest to clergyman, není-liž pravda?

— Já mám též theorii smíchu, pravil doktor, a ta jest mnohem poučnější než vaše, majore. Mám za to, prostě, že jest zplodem prudkého vystřídání dojmu ohromení a dojmu potěchy. Mladá opice, která jeví nejhlubší příchyllost k starému opičáku této čeledě lidí, vidí, jak tento sklouzne se slupinou s bananového kmene; poleká se a její hrud se sevře hrůzou, potom pozná, že to nebylo nic, a všechny její svaly se příjemně uvolní. Takové bylo první vysmání. A tím se vysvětluje křečový pohyb smíchu. Aurellem to otrásá fysicky, poněvadž jest otrásán morálně mezi dvěma mocnými city: svou rozrušenou a uctivou příchyllostí k plukovníkovi . . .

— Huch, děl plukovník.

— . . . a potěšnou jistotou, že si nic zlého neučinil.

Právě proto nejlepší látkou k posměchu jsou ti, kteří v nás vzbuzují posvátnou hrůzu. Jaká jsou oblíbená temata komických příběhů? Peklo, Ráj, velicí tohoto světa a strašné tajemství mezi všemi tohoto pokolení. Cítíme najednou, že se dotýkáme věcí posvěcených, jejichž pouhá zmínka by mohla odpoutati nebeský hněv, a že pášeme tuto svatokrádež v příjemné bezpečnosti. Toť jakási forma intelektuálního sadismu.

— Přál bych si, byste mluvili o něčem jiném, pravil plukovník... Čtěte nám ještě trošku z té knihy, messiou.

Aurette obrátil několik stránek.

„Jiní národové, četl, obviňují Angličany z nezdvořilosti, poněvadž se setkávají a rozcházejí, aniž vztáhnou ruky ke klobouku a bez té spousty poklon, jak jest obyčejem lidí z Francie nebo z Itálie.

„Ale kdož tak soudí, vidí věci v lživém světle. Neboť Angličané jsou toho mínění, že zdvořilost netkví v gestech nebo ve slovech, často pokryteckých a klamavých, ale v rozpoložení ducha, rovného a zdvořilého ke všem, s nimiž je náhoda svede. Mají své chyby jako všichni národové, ale vše-li uvážíme, jsem přesvědčen, že čím více je člověk zná, tím více je ctí a miluje.“

— Ten starý mister Perlin se mi líbí, pravil plukovník, a vy, messiou, jste s ním zajedno?

— Celá Francie jest s ním teď zajedno, pravil Aurette vřele.

— Jste stranický, Aurelle, pravil major Parker, neboť stáváte se sám Angličanem: pískáte ve své lázni, pijete whisky a začínáte milovati diskusse; budete-li ještě jísti rajská jablíčka a syrové kotletky k posnídávce, budete sama dokonalost.

— Dovolíte-li, majore, raději zůstanu Francouzem, pravil Aurelle; nevěděl jsem ostatně, že pískati v lázni jest jedním z ritův Anglie.

— Jest to takovým jejím ritem, pravil doktor, že jsem si vyžádal, by mi bylo vyryto na můj hrob: „Zde leží občan britanský, který nikdy nepískal v lázni a který nikdy si nesvojil nároku k tomu, že by byl kdy detektivem z ochoty.“

VI ƿ

Hovor britanský jest hrou jako cricket nebo box : osobní šňupky jsou zakázány jako rány pod pás, a kdokoliv rozpráví vášnivě, jest ihned nemožným.

Aurette viděl u stolu Lennoxských zvěrolékaře a generály, kupce a vévody; všem se dávalo výborné whisky a lehké upozornění, které naznačovalo, jak jest se třeba chovati k hostu, aniž by byl unavován tíživou uctivostí.

— Prší mnoho ve vaší zemi, pravil mu major ženíjního sboru, jeho soused jednoho večera.

— V Anglii též, pravil Aurette.

— Přál bych si, pravil major, aby tato kletá válka byla u konce. Opustil bych armádu a šel bych na Nový Zeland.

— Máte tam přátele?

— Nikoliv, ale jest tam výborný lov na lososa.

— Pusťte se sem se svou udicí, až bude pokoj, majore; rybník jest plný náramných štik.

— Nelovím nikdy štik, pravil major, nejsou gentlemanské. Když se chytne, jest po všem ; losos bojuje až do konce, i bez naděje. S fellowem třiceti liberním třeba někdy zápasiti dvě hodiny ; toť krásné, není-liž pravda ?

Podivuhodné ! pravil Aurelle . . . A pstruh ?

— Pstruh jest lady, pravil major, třeba ji oklamati, a to není snadno, neboť zná se v muchách . . . A co vy, dodal zdvořile po krátkém mlčení, co vy děláte v míru ?

— Píšu poněkud, pravil Aurelle, a připravuju se na doktorát.

— Ne, chci říci : jaký jest váš sport ? lov, honba, golf, polo ?

— Abych pravdu řekl, vyznal Aurelle, málo se věnuji sportům ; mám velmi chatrné zdraví, a . . .

— Toho jest mi líto, pravil major, ale obrátil se k svému druhému sousedu a nezabýval se již Francouzem.

Aurelle se zase vrhl na zvěrolékařského kapitána Clarka, sedícího po jeho levém boku, který až dosud jedl a pil beze slova.

— Prší mnoho ve vaší zemi, pravil kapitán Clarke.

— V Anglii také, pravil Aurelle.

— Přál bych si, pravil Clarke, by tato kletá válka se skončila ; vrátil bych se na ostrov Svaté Lucie.

Aurelle se zeptal, zda rodina kapitánova bydlí na Antillách : ten zdál se pohoršen.

— Oh! nikoliv, moje rodina jest stará rodina Staffordshireská; usadil jsem se tam dole zcela náhodou. Cestoval jsem pro zábavu, moje loď přistala u Svaté Lucie, shledal jsem, že tam bylo velmi příjemné teplo, i zůstal jsem tam; koupil jsem pozemek velmi lacino a pěstuju kakao.

— A nenudíte se?

— Ne: nejbližší běloch jest na šest tisíc mil ode mne a břeh ostrova jest výborný k plavbě s plachetní lodicí. Co bych dělal doma? Když zajdu do Anglie na tři měsíce prázdnin, pobudu osm dní se starými, odjíždím pak sám v jachtě... Obepluju všechny vaše břehy Bretaňské: jest to přerozkošné, poněvadž proudy ty jsou tak nesnadny a vaše mapy námořní tak dobré, ale není dosti teplo... Na ostrově Svaté Lucie mohu kouřiti cigarety v pyjama na své terasse.

Polykal své portské zdlouhavě a usoudil:

— Ne, nemiluju Evropy... třeba příliš pracovati... Tam dole jest co jísti pro každého.

Plukovník na druhém konci stola mluvil o Indii, o bílých ponny svého pluku, o tamějších sluzích se složitými tituly a s definovanými povinnostmi a o životě hovicích si kuliů. Parker popisoval honbu na slonním hřbetě.

— Stojíte na svém hovadu, s pevně nasazenou nohou, a nesete se do prázdna, zatím co slon pádí: jest to věru velmi lákavé.

— Tomu bez obtíží věřím, pravil Aurelle.

— Ano, ale zkusíte-li to jednou, pravil plukovník Aurellovi starostlivě, nezapomeňte seskočit po ocase, jak jen možno rychle, naskytne-li se vašemu slonovi půda močálovitá. Ucítí-li, že mu půda uhýbá pod nohama, instinktivním pohybem chopí vás vejprů svým chobotem, a položí si vás na zemi před sebe, by si mohl na něco pevného kleknouti.

— Tohle si zapamatuju, sire, pravil Aurelle.

— Ve státech Malajských, pravil ženijní major, divocí sloni potulují se svobodně po velkých cestách. Potkával jsem je často, když jsem se projížděl na motocyklu. Ovšem, nelíbí-li se mu vaše hlava nebo váš oblek, chmatne vás a rozbije vám naráz tlapou hlavu. Kromě toho však jsou všichni neškodní.

Rozproudil se dlouhý rozhovor o nejzranitelnější části těla slonova; Padre prokázal svou kompetenci a vysvětlil, v čem anatomie slona afrického liší se od anatomie slona indického.

— Padre, pravil Aurelle, vždy jsem věřil, že jste sportsman, ale skolil jste opravdu toto hrubé zvíře?

— Cože? *my dear fellow*, opravdu skolil? Zabil jsem skoro vše, co lovec může zabít: slona a nosorožce, až tigra a lva. Nikdy jsem vám nevypravoval historky mého prvního lva?

— Nikdy, Padre, pravil doktor, ale povíte nám ji.

— Padre, pravil plukovník, rád vyslechnu vaše

příhody, ale pod jednou podmínkou: někdo mi pustí gramofon. Dnešního večera potřebuji *my darling Mistress Finzi-Magrini*.

— Oh! nikoliv, sire, pro milosrdenství, popustím vám ten kus času, záleží-li vám už naprosto na tom, by skřípala ta zatracená mašina.

— Za nic na světě, doktore, nedostanete mne tak lacino. Požaduju *Finzi Magrini*... Nuže, Aurelle, buďte hodným hochem, a pamatujte si: rychlost 65... a nepoškrabejte mi plotny... Padre, máte slovo o svém prvním lvu.

— Byl jsem v Johannesburgu a přál jsem si vřele státi se členem jistého sdružení lovců, mezi nimiž měl jsem mnoho přátel. Ale stanovy požadovaly, aby každý kandidát byl zabil aspoň jednoho lva. Odešel jsem tedy s jedním černochem, obtěžkaným mnoha puškami, a večer odebrali jsme se na číhanou k jistému prameni, k němuž lev obyčejně chodil pít.

Půl hodinu před půlnocí uslyšel jsem praskot ulamovaných větví a nad jedním křoviskem objevuje se hlava lva. Ucítil nás a pohlížel v naši stranu. Beru ho na mušku a střelím: hlava zmizí za křovinou, ale po jedné minutě zase vystupuje.

Druhá rána: týž účinek. Selma poděsivši se, skrývá hlavu, potom ji znova vystrkuje. Zůstal jsem velmi kliden: mohl jsem vypáliti šestnáct ran ze svých rozličných pušek. Třetí rána: táž hra. Čtvrtá rána:

táž hra. Umdlívám, střílím hůře, takže po patnácté ráně zvíře znovu vystrkuje hlavu.

— Chybiti-li i tohle ten rana, povídá mi černoch, nás sežráti budeme.

Vtáhnu zdlouha dech, mířím pečlivě, střelím. Zvíře padá... Vteřina... dvě... deset... neobjevuje se již. Čekám ještě chvíli, potom triumfuje chvátám k místu následován svým negrem a hádejte, messiou, co nalézám za...

— Toho lva, Padre.

— Šestnáct lvů, my boy... a každý z nich s kulí v oku: právě takový byl můj první pokus.

By Jove, Padre: kdo tvrdí, že se Skotům nedostává obraznosti?

— Slyšte teď, co se opravdu přihodilo: bylo to v Indii, co jsem zabil ponejprv ženu... Ano, ano, ženu... Odcházel jsem na lov tigra; procházeje v noci jakousi vesnicí zapadlou v džunglích, byl jsem zastaven jakýmsi starým domorodcem.

— Sahibe, sahibe, medvěd!

Ukazoval mi v koruně stromu jakousi černou hmotu, která se pohybovala. Přiložím rychle k líci, vystřelím, hmota se řítí dolů v praskotu lámaných větví, a nalézám stařenu, kterou jsem zabil, zatím co trhala plody. Jiný starý černoch, manžel, sápe se na mne; hned vyhledají domácího policemana. Nastupují na

mne a odškodňuji rodinu: stálo mne to bláznovské summy, aspoň dvě libry.

Událost roznesla se rychle na dvacet mil vůkol. A po mnoho týdnů nesměl jsem přejíti vesnicí, aby dva nebo tři staroši na mne nevyrazili.

— Sahibe, sahibe, medvěd na stromě.

Netřeba vám říkati, že to tak nastrojili, by tam jejich ženy byly.

Potom Parker vyprávěl o honbě na krokodila, a kapitán Clarke podal několik podrobností o žralocích u Bermud, kteří nejsou nebezpeční, když se dbá toho, by se skákalo do vody ve skupinách. Zatím plukovník nařídil svůj strojek na velmi pomalé tempo hrál pochod Šílené Brigady. Novozélandský major položil na oheň eukalyptové listy, které vůněmi, jež spalující se vydechovaly, připomínaly mu mocný pach australských bushů. Aurelle, poněkud omámen sluncem Indie a zatuchlinami afrických plavňáků, chápal na konec, že svět jest velikým parkem, zařízeným jakýmsi bohem zahradníkem pro gentlemeny Spojených Království.

VII

Poněvadž špatné počasí vás odsuzuje do světnice,
poněvadž opovrhujete ode dneška romány,
poněvadž, ach toho blaha! nemáte milence,
a poněvadž tento měsíc srpen umíněně a beztrestně
hrá si na prosinec,

Čmárám pro vás tyto verše bez ladu a skladu,
bez rýmu, neb skoro bez rýmu, ať jakkoliv, však
bez důvodu,
jež nadepíšu ve svých sebraných dílech :
„Řeči pro přítelkyni, která opatruje dům
za dne bouře.“

Nevím tak dalece, zda cítíme stejně,
ale když jsem takto snivý a lenivý,
když prší do mého srdce jako prší do ...

— Aurelle, pravil doktor, tentokráte píšete verše;
nemůžete toho popřít: jste přistižen při samém činu,
na rukou ještě krev.

— Huchu, děl plukovník Bramble shovívavě a
soucitně.

— Přiznávám se, doktore, a co z toho? Příčí se
to vojenským pravidlům?

— Nepřičí, pravil doktor, ale překvapuje mne to: byl jsem vždy přesvědčen, že Francie nemůže býti národem básníků. Poesie jest rythmované bláznovství. Nuže, vy nejste blázen a nemáte smyslu pro rythmus.

— Neznáte našich básníků, pravil Aurelle pozloben, četli jste Musseta, Huga, Baudelaira?

— Zním *Hiugo*, pravil plukovník; když jsem velel posádce v Guernesey, ukazovali mi jeho dům. Též jsem se pokusil čísti jeho knihu *The Toilers of the sea*, ale jest to příliš nudné.

Příchod majora Parkera, tlačícího před sebou dva kapitány s tvářemi jinošskými, učinil konec této konferenci.

— Přivádím vám, pravil, mladé Gibbonsa a Warburtona, abyste jim dali číšku čaje, než se vypraví k svým setninám: našel jsem je, ani sedí na svahu cesty, vedoucí do Zillebeke, kde čekali asi nějaké taxi. Tito Londýnští lidé nepochybují o ničem.

Gibbons vracel se z dovolené; a Warburton, černý Wallesan s francouzským obličejem, zraněný dva měsíce před tím v Artois, nastupoval k Lennoxským po delší rekonvalescenci.

— Aurelle, dejte mi číšku čaje, budete hodný hoch, pravil major Parker. Oh! mléko napřed, prosím vás! A poptejte se po nějaké whisce a sodě, bychom probudili kapitána Gibbonsa, prosím vás. Až příliš zřej-

mo, že vychází ze svého wigwamu a že nevyhrabal ještě válečné sekery.

— Jest to tak strašná změna! pravil Gibbons. Včera ráno byl jsem ještě ve své zahradě, uprostřed pravého anglického údolí, zpřetínaného živými ploty a stromy. Všechno bylo čisté, svěží, pečlivě upravené, šťastné. Moje hezké švegruše hrály v tennis. Byli jsme všichni oděni bíle. A teď, hle, hrubě jsem přehozen do vašeho příšerného rozhryzaného lesa a doprostřed vaší roty vražedníků.

Ah! Kdy myslíte, že tato kletá válka se skončí? Já jsem člověk tak pokojný! Mám raději zvuk zvonů než hluk děla a piano raději než třeskot pušek. Mou jedinou ctižádostí jest bydlet na venkově se svou tlusťounkou ženuškou a s hejnem tlustých děťátek.

A pozdvihuje svou sklenici, uzavřel:

— Piju na ukončení těchto bláznovství a na peklo pro Boše, kteří nás sem přivedli.

Ale ohnivý Warburton zazvučel ihned antifrasí:

— Já miluju válku, pravil; jen válka činí nám život normálním. Co děláte za míru? Dřepíte doma; nevíte, co se svým časem: hádáte se s rodiči a s ženou, máte-li jakou. Všichni myslí, že jste nesnesitelným sobcem, a také jste.

Přijde válka: nedostanete se domů než jednou za pět nebo šest měsíců. Jste hrdinou a, co ženy oceňují mnohem více, jste změnou. Znáte nevydané historky,

viděl jste cizí lidi a strašné věci. Váš otec, místo aby říkal svým přátelům, že otravujete konec jeho života, představuje jim vás jako nějaké orakulum. Tito starci se vás doptávají o zahraniční politice. Jste-li ženat, vaše žena jest hezčí než jindy ; nejste-li, všechny *girls* vás obléhají.

Milujete venkov ? Ale vždyť tady žijete v lesích ! Milujete svou ženu ? Ale kdo pak řekl, že jest snadnějším umřítí pro ženu, kterou milujeme, než s ní žítí ? A já mám raději třeskot pušek než piano, a žvatlání svého mužstva než žvatlot starých dam, které přijdou na besedu k mým rodičům popít čaje. Ne, Gibbonsi, válka jest podivuhodnou epochou.

A pozdvihuje svou sklenici :

— Připíjím roztomilému Hunovi, který nám dopravá těchto zábav !

Potom vypravoval o svém pobytu v nemocnici vévodkynině.

— Bylo mně, jako bych byl u královny vil ; naše přání byla vyslyšena, než byla vyslovena. Když k nám přicházely naše nevěsty na návštěvu, opíraly nás zády o podušky, povlečené cíchami podle barvy našich očí. Čtrnáct dní před tím, než jsem mohl vstáti, bylo mi přineseno dvanáctero županů živých barev, bych vybral, jakého bych si přál k první své vycházce. Vybral jsem si červený a zelený, který mi zavěsili u lože, a chvat, s jakým jsem se těšil, až ho prvně ozku-

sím, urychlil moje vyléčení o tři dni. Byl tam jakýsi skotský kapitán, jehož žena byla tak krásná, že všichni nemocní dostávali horečku, jakmile vstupovala. Na konec dali proraziti zvláštní vchod pro ni poblíž lože jejího manžela, by se jí zabránilo choditi na přič sálem ... Oh! jak bych si přál býti zase brzy raněn! Doktore, slibujete mi, že mne dáte zase do nemocnice vévodkyniny?

Ale Gibbons, s očima plnýma obrazů vlahého života u krbu nedával se utěšiti. Padre, který byl mudrc plný dobroty, pohnul ho, by vyprávěl o poslední přehlídce Palácové, a ochotně se s ním přel o nohy a ramena jakési rozkošné hračky. Plukovník vytáhl své nejlepší plotny ze svého pouzdra a spustil pro své hosty *Mrs Finzi-Magrini* a *Destiny Waltz*. Gibbons za valčíku pohroužil svůj obličej do dlaní. Plukovník ho chtěl pobaviti a rozptýliti šlechetně jeho melancholické myšlenky. Ale kapitánek se omluvil, jakmile poslední nota dozněla.

— Lépe, když odejdu před nocí, pravil.

A rozplýval se po francouzsku.

— *Silly ass!** pravil Parker po krátkém mlčení.

Plukovník a Padre shovívavě to schválili; Aurelle sám protestoval.

— Aurelle, přítelínku, pravil doktor Watts, chcete-li žíti ve cti mezi Angličany dobře vychovanými,

* Pitomec

přičiňte se pochopiti hledisko. Nemají něžnosti k smutným a opovrhují sentimentalisty. To se vztahuje jak na lásku, tak na vlastenectví nebo na náboženství. Chcete-li, aby plukovník vámi pohrdal, opášte se trikolorou. Chcete-li, aby Padre si z vás tropil úsměšky, dejte mu censurovati listy plné škemravého svatouškářství. Chcete-li, aby Parker vás zvracel, plačte dívaje se na fotografie.

Prožili svou mladost v otužování, až jim ztvrdla kůže i srdce. Nebojí se ani ran pěstí, ani ran osudu. Považují přepínání za nejhorší z neřestí a chladnost za známku aristokracie. Když jsou velmi nešťastni, berou masku humoru. Když jsou velmi šťastni, nikterak toho slovy neprojevují. A v podstatě John Bull jest hrozně sentimentální, čímž vysvětluje se vše ostatní.

— Všechno to jest pravda, Aurelle, pravil Parker, ale netřeba toho říkati. Doktor jest proklatý Irčan a nemůže držeti jazyka za zuby.

Načež doktor a major Parker jali se bráti na přetřes irskou otázku tónem žertovně kyselým, který měli v obyčeji. Plukovník vyhledal ve svém pouzdře plotny *When Irish eyes are smiling*, potom se přimísil se zdravým smyslem a dvorností.

— A tak, Aurelle, ukončil major Parker, vidíte nás, nás ubohé Angličany, jak se snažíme upřímně o rozřešení problému, který ho nepřipouští. Myslíte

snad, že Irčané žádají si jistých, přesně vymezených reforem a že by byli šťastni a pokojni v den, kdy by se jim jich dostalo? Nikterak. Je baví sama diskusse, spiknutí theoretické. Pohrávají si s ideou neodvislé republiky: kdybychom jim ji dali, bylo by po hře a vynalezli by jinou, asi nebezpečnější.

— Jděte do Irska po válce, messiou, pravil plukovník, jest to země neobyčejná. Kde kdo tam šílí. Smíte spáchatí nejhorší zločiny... to není nic... Nic nemá tam důležitosti.

— Nejhorší zločiny? pravil Aurelle, ale vždyť, pane...

— Oh, co chcete... věci nejneslýchanější. Smíte se zúčastniti štvance v kalhotách barvy kaštanové... loviti lososa v řece svého souseda... Nestane se nic, ani si vás nikdo nevšimne.

— Myslím, pravil Aurelle, že počínám rozuměti irské otázce.

— Dokončím vaše zasvěcení, pravil doktor.

Rok před touto válkou jistý svobodomyšlný parlamentník, který navštívil Irsko, pravil přede mnou jednomu starému sedlákovi: „Nuže! příteli, brzy vám dáme Home Rule. — Kéž Pán má s námi slitování, Vašnosti, pravil muž ten, nedělejte toho. — Jakže? pravil poslanec užaslý, vy si už teď nežádáte Home Rule? — Vašnosti, pravil sedlák, přece mi porozu-

M l č e n í p l u k o v n í k a B r a m b l a

mějte... Jste dobrý křesťan, Vašnosti?... Chcete přijíti do nebe... i já... Ale nechceme tam přijíti dnes večer...

CHÓR. — Cože? Jupiter jest méně silný než tyto bohyně?

PROMETHEUS. — Ano; ani on neuniká Osudu.

VIII

Když mladý důstojník Warburton, zatímný velitel roty B Lennoxských Highlandersů, ujal se svého zákopu, kapitán, kterého právě vystřídával, řekl mu: „Místo toto není příliš škodlivé, jsou sice jen na třicet yardů, ale jsou to Bošové ochočení. Necháte-li jich na pokoji, nežádají si, než se nehýbat.“

— Probudíme trošku ten zvěřinec, pravil Warburton svým mužům, když pokojný válečník zmizel.

Když zvěř příliš dobře živená přetvoří se ve zvířata domácí, několik dobře namířených raket učiní z nich znova divoká hovada: na základě tohoto principu Warburton ozbrojiv se raketou, místo, aby ji vrhl kolmo, vrhl ji jako šíp k zákopům německým.

Saský hlídač, poblázněný, vzkřikl: „Útok zápalnými tekutinami!“ Třeskly bošovské pušky a rozežvatlaly se na celé čáře. Warburton okouzlen, odsekl granáty. Nepřítel přivolal na pomoc dělostřelectvo. Houklo

se do telefonu, lijavec šrapnelů a prudká odvetná střelba děl britanských.

Nazítří zpráva německého generálního štábu oznamovala: „Útok, maskovaný zápalnými tekutinami, podniknutý vojsky britanskými v H..., byl úplně odražen naší spojenou palbou dělostřelectva a infanterie.“

0275, Private Scott H. J., který sloužil svému králi a své vlasti pod rozkazy ohnivého Warburtona, neschvaloval ve svém srdci heroických myšlenek svého vůdce. Ne že by byl strašpytel, ale válka ho přistihla právě ve chvíli, když se mýnil oženiti s rozkošnou dívkou, a jak ho poučil kapitán Gadsby od růžových husarů, muž oženěný není již leč polovičním mužem. Scott počítal dni, když byl v zákopu: nuže tento zákop byl prvním z deseti a poručík byl kladivo.

Bůh Ochraňovatel milujících pamatoval na něho nazítří ve způsobě prostého papíru, který žádal o jednoho muže toho pluku, zaměstnáním mechanik, jenž by uměl opatřiti v P... jakýsi stroj na desinfekci prádla. P... bylo hezounké městečko aspoň osm mil od fronty, poněkud opuštěné obyvateli pro pumy, z nichž tu a tam některá tříska zabloudila, přes to však roztomilý a jistý útulek pro troglodyty zákopů.

0275, Private Scott, mechanik svým řemeslem, dal se zapsati. Jeho poručík mu vyhuboval, jeho plukovník ho doporučil a generál ho jmenoval. Starý

omnibus z Londýna, natřený vojenskou zelení, odnesl ho k tomuto novému životu, daleko od Warburtona a jeho nebezpečí.

Stroj, u něhož měl pracovati Scott, byl ve dvoře semináře, staré to budově se zdmi pokrytými břečtanem; abbé Hoboken, ředitel, přijal Scotta, který mu byl oznámen, jako se přijímá generál.

— Jste katolík, milé dítě? otázal se ho školskou angličtinou.

Na své štěstí Scott nepochopil a odpověděl, co mu slina na jazyk přinesla: „Yes, sire“. Toto nedobrovolné zapření Skotské presbyteriánské církve vyneslo mu světnici jednoho belgického profesora, jenž byl povolán do zbraně, a lože s prostěradly.

Nuže, v téže minutě hauptmann Reineker, který velel německé těžké batterii dělostřelecké v Paschen-daele, byl velmi špatné nálady.

Večerní pošta mu přinesla dvojsmyslný list jeho ženy, v němž mluvila příliš mnoho a se strojenou lhostejností o jednom raněném gardovním důstojníku, kterého ošetřovala od několika dní.

Měřil dlouhými kroky v noci prostor za náspy, na němž byly rozestaveny jednotlivé kusy baterie, na okraji lesa, potom znenadání pravil:

— Wolfgangu, máte ještě pohotově něco na odvetu?

— Ano, pane kapitáne.

— Kolik?

— Tři.

— Dobrá! vzbudte komorníky naší Theresy.

Vzav svou tabulku, pustil se do výpočtů.

Muži napolo probuzeni, nabíjeli ohromné dělo. Reinecker vynesl své číslice a granát, třesa lidmi i věcmi, vyletěl, sviště, zvolna nocí.

Tedy 0275, Private Scott, který zbožňoval svou ženu a který jen pro ni přijal stanoviště beze cti, lehl si pokojně do světnice belgického profesora, povolaného do zbraně; kapitán Reineker, kterého již jeho žena nemilovala a který to tušil, procházel se vztekle v ledovém lese a tyto dva oddíly, hluboce sobě neznámé, vyvíjely se v úplné neodvislosti v lhostejném vesmíru.

Nuže výpočty Reinekerovy jako všechny výpočty byly chybné: přepočítal se o 400 yardů. Jím určenou metou bylo místo kostela: od kostela k semináři jest 400 yardů. Lehký vítr zvětšil odchylku o 20 yardů a od té oddíl Reineker a oddíl Scott ocitly se ve vztažném poměru. A tak hrud' 0275, Private Scottova vdechla živý obsah granátu 305 a přetvořila ho v světlo a teplo, což kromě jiných následků učinilo konec oddílu Scott.

„The ideal of the English Church has been to provide a resident gentleman for every parish in the Kingdom, and there have been worse ideals.

SHANE LESLIE.

IX

Aurette, přicházejte do messu na čaj, nenašel tam leč ctihodného Griggse, který opravoval jakousi projekční svítílnu.

— Hullo, messiou, pravil tento, velmi spokojen vás viděti. Připravuju svítílnu, abych udělal sportovní kázání lidem Company B, když vyjdou ze zákopů.

— Jakže, Padre, vy děláte teď kázání s projekcemi?

— My boy, pokouším se přivábiti lidi: příliš se jich zdráhá. Vím dobře, že jest v pluku mnoho presbyteriánů, ale kdybyste viděl irské pluky, messiou, ani jeden nechybí na mši... Ah! messiou, katoličtí padres mají více vážnosti a vábnosti než my: tážu se, proč. Chodím přece do zákopů den co den, a myslí-li si vojáci, že jsem starý blázen, musí uznati, že jsem sportsman.

— Pluk vás velmi miluje, Padre... Ale dovolíte-li mi býti upřímným, myslím, že vskutku padres ka-

toličtí těší se zvláštní vážnosti. Velmi k tomu přispívá zpověď a zvláště slib čistoty, jenž drží od nich opodál lidi v uctivé vzdálenosti. I sám doktor zastírá cudně své oblíbené historky, když Otec Murphy s námi obědvá.

— Ale, my boy, já mám rád historky O' Gradyho, jsem starý voják, viděl jsem svět a znám život. V době, kdy jsem honil v Africe, jedna černošská královna poctila mne darem tří černošských panen...

— Padre!

— Oh! propustil jsem je týž den na svobodu: ostatně mnoho je to mrzelo. Ale nevidím, proč po tom měl bych hráti Mistress Grundy v tomto messu.

Ordonanční sluha přinesl vroucí vodu a Padre poprosil Aurella, by udělal čaj.

— Když jsem se oženil... Ah ne tak, messiou: to jest zajímavé, žádný Francouz neumí udělati čaje. Nejprv ohřejte samovar, my boy, nedostanete dobrého čaje v studené konvici.

— Mluvil jste o svém sňatku, Padre...

— Ano, chtěl jsem vám vypravovati, jak všichni tito farisejci, kteří by si přáli, bych byl upejpavý mezi mladými lidmi, se rozhořčili, když jsem chtěl býti rozumně upejpavým.

Když jsem se ženil, byl jsem povinen přirozeně požádati jednoho ze svých kolegů, by vykonal obřad. Vyřídív důležité body, řekl jsem mu: „Jest v přísluze

manželství, tak, jak je slaví církev anglická, jedno místo, které se mi jeví zcela neslušným ... Ano, ano, vím dobře, že jest od svatého Pavla: well, pravdě se podobá, že za své doby měl dokonale pravdu říkati tyto věci, a že byly přizpůsobeny mravům Korinťanů. Ale jest neméně jisto, že nejsou učiněny pro uši mladé dívky Aberdeenské tisíc devět set šest. Moje nevěsta jest čistá a vari každý, kdo ji pohorší!“

Mladý ten muž, světský vikářik, šel si stěžovati k *bishopovi*, který si mne obeslal a pravil mi s vysoka:

— To vy se opovažujete zapovídati četbu epištoly ke Korinťanům? Vězte, že nemám chuti trpět vám tyto „hlupoty“.

— All right, pravím mu, vězte, že nemám chuti strpět, by se urážela má žena. Dovolí-li si ten *fellow* čísti to místo, neřeknu nic v kostele, z úcty k posvátnému místu; ale slibuju mu, že hned po obřadě natru mu uši.

Well, messiou, *bishop* hleděl na mne s mnohou pozorností, by viděl, zda jsem to pravil vážně. Potom si vzpomněl na mé válečné tažení v Transvaalu, na černošskou královnu a na pohoršlivé nebezpečí, i odpověděl mi blahojímavě:

— Nevidím, když se vše kolem a kolem uváží, by místo, které vás uráží, bylo naprosto podstatné k obřadu manželství.

Vstoupil doktor O' Grady a požádal o číšku čaje.

— Kdo dělal tento čaj? otázal se. Vy, Aurelle?
Jak mnoho čaje jste dal?

— Lžičku na číšku.

— Slyšte axiom: lžičku na číšku, a na hrnek o jednu více. Toť zajímavý fakt, že ani jeden Francouz ne-
umí připravit čaje.

Aurelle zavedl řeč na něco jiného.

— Padre mi vypravoval o svém manželství.

— Žádný Padre nemá býti ženat, pravil lékař.
Víte, co pravil svatý Pavel: „Muž ženatý hledá, jak
by se zalíbil své ženě a nikoliv Bohu.“

— Pochodíte špatně, pravil Aurelle; nemluvte mu
o svatém Pavlu, právě ho zle strafoval.*

— Odpusťte mi, pravil Padre, strafoval jsem jen
bishopa.

— Padre, pravil doktor, nesudte a nebudete sou-
zeni.

— Oh! vím, pravil Padre; Pán řekl to, ale neznal
bishopů.

Potom se vrátil k své záhadě, která mu vězela
v hlavě:

— Řekněte mi, O' Grady, vy Irčan, proč katoličtí
kaplani mají více vážnosti než my?

— Padre, pravil doktor, poslechněte podobenství:
vztahuje se na vaši záležitost.

Jistý gentleman zabil jistého muže: spravedlnost

* angl. strafer, ztrestati, na někoho útočiti.

ho nepodezírala, ale hlodaly ho výčitky svědomí a tak smutně bloudil.

Jednoho dne, jak šel mimo kostel anglikánský, zdálo se mu, že tajemství by bylo méně těžké, kdyby se s ním mohl sdělit; vstoupil tedy a žádal vikáře, by vyslechl jeho zpověď.

Tento vikář byl mladý člověk velmi dobře vychovaný, bývalý žák Etonský a Oxfordský; okouzlen tímto neočekávaným nálezem, plný ochoty mu do-
dával důvěry.

— Zajisté, zajisté: otevřte mi srdce, můžete mi vše říci jako otcí.

Onen počal:

— Zabil jsem člověka.

Vikář vyskočil.

— A s tím přicházíte ke mně! Bídny vrah! Nevím, zda není mou občanskou povinností zavést vás na nejbližší policejní stanici... Ať tak nebo tak, jest mou gentlemanskou povinností nechovati vás ani o minutku déle pod svou střechou.

A náš člověk odešel. O několik kilometrů dále uviděl u cesty, kterou se ubíral, kostel katolický. Puze poslední nadějí, vstoupil a poklekl za několika staršími ženami, které čekaly u zpovědnice. Když přišla řada na něho, postřehl ve stínu kněze, který se modlil, hlavu maje ve svých dlaních.

M l č e n í p l u k o v n í k a B r a m b l a

— Můj otče, pravil, nejsem katolík, ale rád bych se vám vyzpovídal.

— Synu milý, poslouchám vás.

— Otče, zavraždil jsem.

Očekával účinek strašného vyjevení. Ve vznešeném mlčení kostela hlas knězův mu prostě řekl:

— Kolikrát, synu ?

— Doktore, pravil Padre, víte, že jsem Skot. Porozumím historkám až osm dní po té, co mi byly vyprávěny.

— Na tuhle budete potřebovati delšího času, Padre, pravil doktor.

„Na čem závisí osud? Kdyby
křemík byl plyn, byl bych náčel-
níkem generálního štábu.“

WHISTLER.

X

Tarkington S. W., starý triapadesátiletý důstojník, čestný nadporučík a ubytovatel, trpěl dětinskou, ale vroucí žádostí, by dostal ještě jednu stužku, než půjde na odpočinek. Pouhou hrou zákonů přirozených a osmnácti lety dobrého chování domohl se Transvaalské medaille a fialové stužky starých služebníků. Ale s troškou štěstí nadporučík, i čestný, může sklidit Military Cross, kápne-li na člověka trochu dělového deště.

Právě proto bylo možno potkat Tarkingtona v nebezpečných koutech, kde neměl čeho dělati; právě proto v den, kdy bylo dobyto Loosu, tahal se se svými starými reumatismy po rozdělaném bojišti a odnesl na svých zádech osmnáct raněných. Ale nepotkal generála a nikdo o tom nevěděl, leda ranění, a ti nemají žádného vlivu.

Poté pluk byl poslán na sever a utábořil se na vy-

čnivajícím výstupku Yperském. Byly asi výborné citové a vojenské důvody, by se hájilo tohoto území; ale na zimní usídlení byl to pobyt žalostný. Tarkington nebál se nebezpečí: granáty náleží k dennímu pořádku. Ale jeho rheumatismy bály se vody, a déšť, padající bez přestávky na jílovitou půdu, dělá vlhké a ledovaté těsto, jehož žádný doktor nedoporučuje k mazání starých kloubů.

Tarkington, jemuž jeho bolestné naběhlé nohy působily teď při sebe menší chůzi čínskou muku, musel uznati, že jest třeba žádati o trvalejší dovolenou.

— Takový jest už můj osud, pravil šikovatelovi, svému důvěrníku: přišel jsem k bolesti, nebyv poraněn.

Šel tedy, kulhaje, klna, by vyhledal plukovníka v jeho útulku a vyložil mu stav svých nohou.

Plukovník byl toho rána v špatné náladě. Nóta hlavního štábu divise upozorňovala ho, že poměr oznožených nohou v jeho pluku dosáhl 3·5 ze sta, kdežto průměrný stav byl jen 2·7. A zda ráčí pro příště vše potřebné zaříditi, aby se procento to zmenšilo.

Zařizoval tedy vše potřebné. Poslal si pro doktora a podal mu nótu.

— A teď slyšte mne, O' Grady. Smíte uznati záněty průdušek, nemoci krční a záněty střev, ale tři dny nechci již oznožených nohou.

Možno si pomyslit, kterak byl přijat Tarkington,

který právě se přišátral se svýma zchromlýma nohama.

— To bývalo, teď už je tomu konec; já dáti dovolenou důstojníkovi pro oznobené nohy! Čtěte, Tarkingtone, čtěte! A vy myslíte, že z ničeho nic vám k vůli zvýším počet omrzlých z 3·5 na 3·6? Nahlédněte, milý příteli, do General Routine orders No. 324: *lámání v nohou (kolika) pochází od smrštění povrchových tepnových žilek, z čeho vyplývá, že kůže nejsou již vyživována umírá a sněťví*. Nezbývá vám tedy leč bdíti nad vašimi tepnovými žilkami. Tarkingtone, rmoutí mne to, starochu, ale toť jediné, čeho nemohu pro vás učiniti.

— Jest už takový můj osud, pravil starý muž šikovateli, svému důvěrníku, sloužím již sedmatřicet let; nikdy jsem se nehlásil nemocen, a když ponejprv ve svém životě žádám o úlevu, přicházím právě v den, kdy generální štáb „strafuje“ plukovníka pro boty.

Jeho nohy zrudly, potom zmodraly, a jaly se černati, když plukovník odešel na dovolenou. Velení za jeho nepřítomnosti obstarával major Parker, který, jsa druhým synem kteréhosi lorda, málo dbal komentářů brigády. Uviděv trampotu nešťastného Tarkingtona, poslal ho do nemocnice, kde rozhodli propustiti ho do Anglie, s odůvodněním, že takový Tarkington zdá se nezpůsobilým k tomu, by si navykl podnebí v močálech Flanderských.

Byl převezen do B... a dopraven na nemocniční loď *Saxonii* s raněnými, doktory a ošetřovatelkami. Správa přístavní zjistila den před tím s nelibostí, že v průplavu obíhaly plující rozvratné míny.

Správa přela se o původ těchto min, o nichž N. T. O. usuzoval, že jsou přátelské, zatím co M. L. O. věřil, že jsou nepřátelské. Ale jedna podrobnost byla nesporná; každá loď, která setkala se s některou touto minou, byla rozluštěna ve dva kusy, jež dlouho neplovaly na hladině. Kapitán *Saxonie* byl si jist, že severní část průplavu byla volna od min: pustil se tamtudy a byl vyhozen do povětří.

Tarkington dostal se tak na moře. Poněvadž byl dobrý voják, pudem zasvětil své poslední minuty, by se choval jako hrdina. I potopil se velmi správně, maje nasazenu masku proti dusivým plynům, o níž mu bylo doporučeno, by jí nikdy neopouštěl. Bez duchého vylovil záchranný člun a byl dopraven do nemocnice na pobřeží anglickém.

Nabyl tam vědomí, ale stav jeho se velmi zhoršil pobytem ve vodě.

— Opravdu, pravil, jest už takový můj osud. Po celý měsíc mne drží a nedovolí mi přeplouti, a když konečně k tomu dojde, naloží mne na jedinou nemocniční loď, do které už rok teče.

— Jsou všichni stejní, pravil plukovník při svém návratu z dovolené. Tuhle třeba ten větroplach, jenž

si naříkal, že má nohy ve vodě, využije mé nepřítomnosti a koupe se v moři.

Nuže, několik měsíců před tím, král Jiří, byv zraněn ve Francii, přeplul úžinu Calaiskou na palubě *Saxonie*.

Přirozeně osud lodi zaujal Jeho Veličenstvo i navštívilo ty, kteří ji přežili. A poněvadž Tarkington byl jediným důstojníkem, dostalo se mu nezapomutelné výsady dosti dlouhé rozprávky se svým králem. Z čehož vyplynulo, že krátce potom jistý pluk, trvající „někde ve Francii“, dostal nótu od generálního štábu, v níž byla poptávka po služební konduítě Tarkingtona S. W.

Poněvadž nóta byla provázena výslovným šetřením pro „jistou vznešenou osobnost“, již obstarával důstojník s čepicí rudě vroubenou a se zlaceným štítkem, plukovník napsal o Tarkingtonovi S. W. věci roztomilé, jichž mu nikdy nebyl řekl, a šikovatel doplnil podrobnosti o skvělém chování se ubytovatelově v Loos.

Po čtrnácti pak dnech *London Gazette* shrnula svědectví v přídavek k seznamu odměn a poct, a Tarkington, čestný kapitán, Military Cross, rozjímaje o svém osudu, shledal, že život jest přec jen dobrý.

XI

První setkání brigády a vesnice nebylo šťastno. Vesnice pohlížela s nedůvěrou na brigádu s nahými koleny, jejíž řeč hroutila vířivě jako na buben. Brigádě se jevila vesnice chudou na krčmy a na krásné dívky. Lidé Hondezeelští oplakávali divisi zeměbranců Londýnských se sladkou výslovností a s kapsami dobře opatřenými. Všude, kam Aurelle vkročil, vzpomínali těchto schovanců.

— Vaši Skotové, známe je... nikdo nerozumí, co povídají... a přece moje dcerky umějí anglicky.

— Scotch... Procházka... no dobrá, pravily dcerušky.

— Tady, pane, měla jsem generálova šoféra, ujala se znovu slova stařena, roztomilého hochy, pane... Billy mu říkali... a utíral mi talířky... a hezký při tom... a dobrých způsobů... Mess důstojnický? Ah! rozhodně ne; mám větší užitek prodávajíc osmažené brambory a pivo boyům... i vejce, ač je platím již po šest sous.

— Fried potatoes . . . two pennies a plate . . . eggs and bacon one franc . . ., pravily dcerky.

A Aurelle šel do domu sousedního, v němž jiné stařeny oplakávaly jiné Billiese, Harrise a Gingersy a Darkiesy.

Jakási otlá slečna vysvětlila, že hlukem jí tluč srdce; jiná (bylo jí dobrých šedesát pět let), že to není slušno pro mladou dívku, žijící o samotě. Až navečer našel posléze tlustou dámu, jejíž zdráhání zasypal výmluvností tak nepřetržitou, že nemohla sama uplatnit ani slova. Nazítří ráno poslal k ní ordonance se stolním náčiním a v hodinu lunchu přivedl Parkera a O' Gradyho. „Posluha“ čekala je na prahu.

— *Paní, sir, she is a regular witch ; she is a proper fury thats's what she is !*

„Paní“ přijala je zmatenými nářky :

„Ah ! pěkně děkuju ! Ah ! pěkně děkuju ! To jsem se dostala ! teď pykám, že jsem to přijala. Celou noc jsem nespala výčitkami, jichž jsem utržila od svého muže. Div mne nezbil, pane . . . Oh ! nedotýkejte se toho ! Ať se neopovázíte do mé krásné kuchyně : osušte si nohy a pak odneste si ty vaše bedny odtud“.

— Uložte bedny do jídelny, poroučel Aurelle smířlivě.

— Ah ! pěkně děkuju ! natahat mi vaše špinavé bedny do jídelny, s mým krásným stolem a s mými krásnými policemi. Ah, podívejme se, bodejť !

— Ale, pro Boha, paní, pravil Aurelle mírně, kam chcete, abych je odvedl?

Pootevřel jakési dveře v pozadí jídelny.

— Račte jen nechat tyto dveře na pokoji! Můj krásný salon! kam sama nikdy nevkročím, abych ho nezašlapala! A pak, ostatně, nechci již vašeho messu, je z toho jen samá mrzutost.

Po chvílce Aurelle vstoupil k paní Lemairové, obchodnici se střížným zbožím, teď kupcové, by nakoupil čokolády. Tato obchodnice uklidila svůj předválečný obchod do jednoho kouta krámu a jako celá vesnice prodávala teď Quaker Oats, cigarety Woodbines a ozdobně rámcované pohlednice „*From your soldier boy*“.

Zatím co mu sháněla žádané věci, Aurelle zahlédl za krámem rozkošnou a jasnou jizbici, okrášlenou talířky na zdi a na stole čerstvý ubrousek se zelenými a bílými čtverečky. Přiblížil se nedbale k dveřím. Paní Lemairová pohlížela naň s nedůvěrou a nadzdvihla oběma rukama své těžké prsy.

— Věřila byste, paní, pravil jí Aurelle, že jsou v této vesnici lidé velmi málo vlastenečtí, že nechtějí pohostiti ani důstojníků, kteří nevědí, kde pojísti?

— Jest to možno? pravila paní Lemairová rudnouc.

Jmenoval je.

— Ah! ta žena truhlářova? pravila paní Lemairová

mačkajíc si mrzutě prsy, tomu se nedivím. Jsou to lidé z Moevekerke a lidé z Moevekerke jsou všichni špatní lidé.

— Ale zdá mi se, zaševelil lichotně Aurelle, že vy máte tady světničku, čímž by věc byla řádně odbyta...

*

* *

Za osm dní lid vesnice a brigáda okoušeli čistých radostí líbánek. V každém domě nějaký Kubík, Jirka nebo Eduš pomáhali mýti talířky, volali babičku Granny a žertovali vesele s mladými děvčaty. Londýnští zeměbranci byli nadobro zapomenuti. Večer ve stodolách stužkami opentlené dudy provázely monotonní tance.

Aurelle ubytoval Padra u Paní Putifarové, mladé vdovy s výstřední povahou, jejíž příjmení upravovaly si divise, postupně zde ležící, jako místní příkaz. Ctnosti ctihodného Mac Ivora, jež mu kdysi dopustily pohrdnouti solidními půvaby tří černošských panen, nebály se nic nadbíhání nějaké vesnické Putifarky.

Parker a O' Grady obývali velkou světnici v hospodě pro pocestné. Říkali hospodskému a jeho ženě tatínku a maminko; Lucie a Berta, dcery domu toho, vyučovaly je frančině. Lucie byla šest stop vysoká, byla hezká, štíhlá a světlovlasá. Berta byla složitá a neobyčejně veselá. Tyto dvě krásné Vlámky, počestné

bez upejpavosti, ziskuchtivé, bez vzdělání, ale ne bez bystrosti a důvtipu, plnily podivem majora Parkera.

Ačkoliv jejich otec bohatl prodávaje na žejdlíky anglické pivo, vařené ve Francii, nepřišlo jim na mysl, aby požádaly od něho peněz na šaty a stužky, nebo aby si zjednaly služku na své místo.

„Jest proč válčiti, když zůstavíme tyto ženy za sebou“, říkal major v obdivu.

Otec byl z téhož dřeva: Vypravoval Aurellovi o smrti svého syna, skvělého to hocha, třikrát narukovaného. Mluvil o něm spýchou a odevzdaností vpravdě podivuhodnou.

Aurette radil hospodskému, má-li uspořeno několik stovek franků, aby si koupil obligace národní Obrany.

— Mám jich již za 50.000 franků, pravil stařec; s ostatními ještě trochu počkám.

Celá vesnice byla bohata. Plukovník Bramble jednoho dne dal dva šestáky synu paní Lemairové, čtyřletému nebo pětiletému skrčkovi.

— Aby sis mohl koupit cukýrky, vysvětloval Aurelle.

— Oh! ne, nemám rád cukýrky.

— A co teda uděláš se svými dvěma sous?

— Uložím si je do pokladničky, a až jich tam bude dosti, vezmu si spořitelní knížku; a až budu velký, koupím si pole.

Ten den večer Aurelle opakoval tuto odpověď

Lucii a Bertě, chtěje je povyraziti. Hned pocítil, že nikoho to nebavilo: tyto žerty o penězích byly rouháním. Hospodský, by to zamluvil, vyprávěl mravoučnou povídačku.

— Když jsem byl mlád, pravil, chodíval jsem často p. faráři do města, a pokaždé dával mi dva šestáky, jež jsem odváděl otci. Po nějakém čase pan farář vzal si v obyčej udíleti mi svá poselství starou Žofií, svou služkou, a ta mi již nedávala mých dvou šestáků. Mého otce, který jich na mně požadoval, to zlobilo: radil se s mým dědouškem a celá rodinná rada zaměstnávala se jednoho večera mou záležitostí.

— Malý nemůže, pravil můj otec, jíti si stěžovat p. faráři, poněvadž by se urazil, zastavil-li on sám několikrát dva sous.

— A napálila-li ho stará Žofie, pravila matka, vypohlavkuje malému.

Můj dědouš, žádné hloupé hovado, poradil, jak z bryndy.

— Půjdeš, pravil mi, zpovídat se p. faráři: řekneš mu, že se vinen dáváš, že jsi zhřešil zlostí proti staré Žofii, protože tě poslala do města a ničeho ti nedala. To se podařilo dokonale.

— Jakže? řekl farář. Stará taškárka! pokaždé mi je počítala. Rozvaž mne od zpovědního tajemství a já si s ní, s Žofií, promluvím.

Věděl jsem, že má tato Žofie tvrdou ruku a proto

nerozvázal jsem ho ; ale příště poslal mne vždy sám.

Učitelka, jakási slečna z Lillu, která měla jediné piano ve vesnici, vykládala Aurellovi, že musela vypustiti z kursů morálky celou kapitolu o spořivosti a opatrnosti. Místo ní vzala úkol o štědrosti a velkodušnosti.

— Mně nikdy nic takového nebude možno, slečno, řeklo jí tehdy jedno maličké osmileté, moje matka byla psem a cítím, že budu ještě více psem než ona.

Zatím highlandersové přetvořovali šilingy královny ve sklenice piva a zahrnovali tato spořivá děvčátka vyšívánými zástěrkami, cukrlátky a květovanými pohlednicemi, po osmnácti sous, „From your soldier boy.“ Buclaté a činné matinky krásných Vlámek prodávaly zástěry a pohlednice.

— Ah ! messiou, pravil plukovník Bramble, před válkou říkalo se u nás : rozpustilá Francie ; bude se teď říkati : přísná a moudrá Francie.

— Ano, přikyvoval doktor, tento lid francouzský jest tvrdý a přísný k sobě. Počínám chápati onoho Boše, který říkal : „Člověk nedychtí po štěstí ; jen Angličan po něm dychtí.“ Jest u vašich sedláků ze Severu jakási podivuhodná vůle k asketismu.

— Viděl jste někdy u nás před válkou, messiou, pravil Padre, Francouze z hudební síně, človíčka s černou bradičkou, jenž rozkládá rukama a vykládá o politice ? ... Věřil jsem, že takoví jsou všichni,

messiou, a ani jsem si nepomyslil, ujišťuji vás, že jsou též takovíto nábožní a pracovití venkované.

— Rád je vidím v neděli ráno, pravil major, když zvoní ponejprv na mši a když vycházejí všichni vespolek ze svých domů, staří, děti a ženy, jako na divadle. Ah! messiou, proč jste nám neřekli o všem tom před válkou?

— Proto, vece Aurelle, že jsme o tom nevěděli.

XII

Štít Oriona vystoupil výše na zimním nebi; mrazem ztwardly cesty; veliké přílivy puddingů a květovaných pohlednic nadouvaly den ze dne více vozíky poštovních zřízenců a Vánoce strojily se připomenouti, jak sladko jest žíti při divisi a ve vesnici.

Přípravy vánočního oběda zaměstnávaly dlouho Aurella a Padre. Tento našel u jistého sedláka krůtu, hodnou stolů královských; Aurelle hledal dům od domu šalvěj a kaštany. Parker sám pečoval o kuchyni a chtěl připraviti vlastníma rukama jakýsi salát, na nějž byl velmi hrd, a jejž plukovník dlouho zkoumal s nedůvěrou. Doktor pak byl poslán s Aurellem do Bailleulu, by tam koupili šampaňského; naléhal, by se ochutnalo několik rozličných známek, čímž byl nadchnut na zpáteční cestě k netušeným naukám o povaze věcí.

Bylo mu dovoleno, by pozval svých přítelkyň Berty a Lucie, by přišly na konec oběda vypít k messu po-

hár šampaňského, a když vstoupily ve svých nedělních šatech, plukovník zahrál *Destiny Waltz* rychlostí 61. Ordonance zavěsily velký chomáč jméni nade dvěře, a mladé dívky tázaly se prostosrdečně, zda není v Anglii obyčejem líbat se pod Vánočním jménem.

— Oh! arcize, pravil doktor, a rty zavadil, ruce maje za zády, o tvář, kterou mu nastavila Berta. Parker, velmi nesmělý, učinil tolikéž hezké Lucii, a Aurelle jakožto Francouz něžně je obě objal a políbil.

— Tohle jest dobré, slečno, pravil doktůrek.

— Ano, pravila Lucie s povzdechem, přáli bychom si, by byly pořád vánoce.

— Oh! ale proč? pravil doktor.

— Poněvadž se nám bude zdáti smutno, po válce, odpověděla Berta, když všichni budete přes hory a doly! Před tím se na to nemyslelo... nikoho jsme celý čas neviděli... pracovalo se... o ničem jiném se nevědělo. Ale teď, bez boys vesnice bude velmi prázdná... Nezůstaneme zde, moje sestra a já: půjdeme do Paříže nebo do Londýna.

— Oh! ale tohle jest smutné, pravil doktor.

— Ale ne, pravil Aurelle, zcela jednoduše se vdáte. Dostanete bohaté sedláky; budete míti po krk starostí s dobytky a se slepicemi a na nás zapomenete.

— Vdát se, snadno se řekne, podotkla Berta, ale

k vdavkům třeba dvou... A nebude-li dosti mladých mužů pro všechna děvčata, zůstaneme na ocet.

— Každý si jich vezme několik, pravil Aurelle: aspoň budete pokojnější... S jedním manželem pro vás obě budete mít o polovic méně práce v domě.

— Nemyslím, že by se mi to tak líbilo, pravila Lucie, která byla jemnocitná.

— Ale Padre, jemuž doktor právě přeložil zrádně kynická slova Aurellova, s rozhořčením protestoval.

— Vám nejméně sluší posuzovati polygamii, Padre, pravil doktor, čtete svou Bibli. Co řeknete o onom ctihodném Labanovi, který, prodav témuž muži své dvě dcery na měsíční splátky po čtyřicet let, přidal mu nádavkem obě jejich komorné jakožto premii kupci?

— Ale, pravil Padre, není na mně odpovídati za činy pochybného patriarchy; nejsem nijak nakloněn tomuto Labanovi.

— Ani já ne, pravil Aurelle, tento Dufayel sňatku vždy ve mně vzbuzoval hlubokou ošklivost, ale spíše pro své matrimoniální metody než proto, že přijal polygamii, přirozenou svému kmeni. Ostatně otázka o počtu žen, který dlužno přiznati témuž muži, jest otázkou morální? Zdá mi se, že jest to otázka arithmetická. Jest-li skoro tolik žen jako mužů, monogamie se ukládá; nabude-li však ať z jakéhokoliv důvodu

počet žen vrchu, polygamie hodí se snad lépe pro obecné dobro.

Obě děvčata, která tak nechápala této rozprávky jako „procházky“ a „na poo“ tomšů, přiblížila se k plukovníkovi, který jim vyslal vstříc otcovské zachrochtání a vytáhl pro ně plotnu Caruso z jeho inkarnátově červené košile.

— Máte velmi klamné myšlenky o živočišné psychologii, Aurelle, pravil doktor. Kdybyste byl pozoroval přírodu, byl byste naopak zjistil, že otázka počtu společnic není nikterak otázkou arithmetickou. U ~~bratranců~~ rodí se deset mužských jednotek na jednu ženskou. Nuže, bratrance nejsou polygamní: devět z těchto ženských jedincův umírá pannami. Právě tyto staré panny nás bodají, z čehož patrno, že celibát zplozuje ukrutnost jak u hmyzů, tak u žen.

— Znal jsem roztomilé staré panny, pravil Aurelle.

— Co o tom víte? vece doktor. Ale ať tomu jakkoliv, počet žen mění se prostě jako způsob vyživování druhu. Králíci, Turci, skopci, umělci a většinou všichni býložravci jsou polygamní; lišky, Angličané, vlci, bankéři a většinou všichni masožravci jsou monogamní. Příčinou toho jest obtíž, s níž masožravec vychovává svá mláďata pokud nejsou dosti silna, by sama zabíjela kořist. Polyandrie pak, ta bývá v zemích chudých jako Tibet, kde několika mužům třeba spojití síly, by živili ženu a její zplozence.

Vřeskot Carusa znemožnil na minutu jakoukoliv rozprávkou; Aurel pak řekl Lucii :

— Ostatní mladé dívky z vesnice snad vskutku těžko najdou manžely, ale vaše sestra a vy můžete býti klidny: jste nejhezčí a váš otec stane se co nevidět největším boháčem. Dostanete krásná věna!

— To ano... Vezmou si nás snad pro naše peníze, pravila Berta, která byla skromna.

— Mne by mnoho netěšilo, kdyby si mne někdo bral pro moje peníze, pravila Lucie.

— Ó podivný tvore, pravil doktor, chtěla byste býti milována pro rysy svého obličejce, totiž pro polohu albuminoidních a tukových molekul v prostoru, umístěných tam účinkem zlepšovacím jakési dědičnosti, a bylo by vám protivno, byste byla milována pro svůj majetek, jehož jste si dobyla svou prací a svými domácími ctnostmi.

Berta hleděla na doktora s nepokojem a připomněla své sestře, že mají myti sklenice, než půjdou spat: vyprázdnily tedy své číše a odešly.

Po uklidňující přestávce major Parker požádal Aurella, by mu vysvětlil, jaké to zřízení věno, a když pochopil, rozhořčil se :

— Jakže? Muž dostane skvělý dar, hezkou ženu, a by ho přijal, požaduje peníze? Ale jaké obludnosti nám tu vypravujete, Aurelle, a jak nebezpečné! Místo, aby se volily krásné a dobré ženy, které by

plodily dobré a krásné dítky, budete si bráti mrzácké hašteřivé šeredy, opatřené nějakým sešitem šeků.

— Kdo našel dobrou ženu, našel poklad, citoval Padre, ale žena svárlivá jest jako děravá střecha, kterou stále kape voda.

— Blud jest, věříte-li, že děti z lásky bývají lépe udělány než ostatní, vyskočil do toho doktor, jemuž šampaňské zřejmě dodávalo bojovnosti. Oh! znám tu starou thesi: každý muž volí si svůj přirozený doplněk a přivádí tak dítky k prostřednímu typu rodu. Velcí muži milují malé ženy; hrubé nosy milují ohnuté nosičky a muži příliš ženští blázní se po amazonkách.

Ale vskutku nervosní a krátkozraký vzdělanec bere si za ženu krátkozrakou a nervosní pedantku, poněvadž jejich záliby je zblížují. Dobrý jezdec činí si známost s mladými dívkami, které se připojují k štvanicím, a žení se s nimi pro jejich sportovní ctnosti. A tak, dalek jsa toho, by přiváděl k prostřednímu vyrovnanému typu rodu, sňatek z lásky jen přiostruje rozdílnosti.

A pak ostatně, jest si přát, aby se dbalo selekce? Jest málo mužů opravdu skvělých, kteří by byli neměli aspoň jednoho blázna mezi svými předky. Moderní svět byl založen třemi epileptiky: Alexandrem, Juliem Císařem, a Lutherem, aniž mluvíme o Napoleonovi, který nebyl v dokonalé rovnováze. A jest

známým faktem, že syfilis jest nejobyčejnější příčinou genia. Tedy proč vaše selekce?

— Kolik pomatených rodičů na tisíc mužů geniálních? pravil plukovník.

— Ah! nevím o tom ani zbla, sire, pravil doktor.

— Tak tedy? pravil plukovník.

— Vykládejte si všechnu svou opilost, doktore, pravil major Parker, pakli se já někdy ožením, nevezmu si leda velmi hezkou ženu. Jak pak se jmenovala, Aurelle, ta rozkošná filmová tanečnice, kterou jsme viděli spolu v Hazebroucku?

— Napierkowska, sire.

— Ano, nuže, setkám-li se s ní, ihned se s ní ožením. A jsem si jist, že jest jistě lepší a vzdělanější než průměr žen.

— Můj přítel Shaw, pravil doktor, říká, že kdo si žádá trvalé společnosti hezké ženy až do konce svých dnů, jest jako ten, kdo by pod záminkou, že miluje dobré víno, chtěl míti vždy ústa plná.

— Povrchní argument, podotkl major, neboť konečně jest to lepší než míti stále plná ústa špatného vína.

— Všimněte si, znovu začal doktor, že ženy, které zastupují jistěji než my hluboký instinkt račy, ženy jsou daleky toho, by vám daly za pravdu: znám jich málo, jež by si přály provdati se za hezkého muže.

— Well, znáte příběh Frazerův? pravil major.

— Kterého Frazera ? řekl plukovník, G. R. ze 60tky ?

— Ne, ne ... A. K. z 5tky Gurkhasů ... toho, jenž hrával na pólo pro pluk v r. 1900, skvělý hoch, nejkrásnější brada armády.

— Oh ! znal jsem ho, vece plukovník, syna starého sira Tomáše. Jeho otec mi prodal, když jsem byl poručíkem, výborného ponyho, za něhož jsem mu zaplatil jen sto rupií. Well, jaká jest ta jeho příhoda ?

— Na počátku 1915, pravil major, Frazer, procházející Londýnem, by odešel domů na dovolenou, zašel samotén do divadla. Po prvním výjevu cítil neurčitě na sebe upřené oči. Pozdvihl hlavu a uzřel vskutku v popředí jeviště ženu, která na něho hleděla. Ale poněvadž dvorana byla temná, nemohl rozeznati jejích rysů.

V meziaktí pokusil se prohlédnouti si ji lépe, ale ona vstoupila do temného pozadí lože. Za to při dvou ostatních aktech upřeně se na něho dívala. Frazer, dosti zkušený v milostných pletkách a puzen zvědavostí, čekal u vchodu do divadla, když nádherně vystrojený lokaj přiblížil se k němu řka mu : „Jistá paní přeje si s vámi mluvit, sire“, a přivedl ho k portiéře kočáru, stojícího v kteréš uličce.

„Vy mne neznáte, kapitáne Frazere, ale já vás znám, pravil přelíbezný hlas ; máte dnes večer něco na práci či svolil byste přijíti ke mně na večeři ?“

Frazer učinil, co bychom my všichni učinili.

— Utekl? pravil Padre.

— Vstoupil, pravil Parker; byl požádán, by si dal zavázati oči. Když mu sňali pásku, shledal se v roztomilé světnici, sám s neznámou dekoltovanou a maskovanou, která měla na celém světě nejhezčí ramena.

— Zplodil tohle Dumas otec nebo R. L. Stevenson? zeptal se Aurelle.

— Jest to událost, která se přihodila v lednu 1915 a která mi byla vypravována mužem, jenž nikdy nelhal, pravil major Parker. Dům byl mlčenlivý. Žádný sluha se neukázal, ale neznámá sama přisluhuje Frazerovi tím, co vy Francouzi, myslím, jmenujete dobrou večerí, noclehem a ostatním.

Když se rozednilo, vložila mu znova pásku na oči. Pravil, jak mu byla její noc líbezná, a ptal se, kdy by mohl ji zase navštívit. „Nikdy, pravila, a domnívám se, že mám vaše slovo gentlemana a vojína, že se nebudete přičiňovati, byste mne znovu nalezl. Ale po roku, právě v tento den, přijďte zase do téhož divadla, kde jsme se setkali, bude tam snad list pro vás.“

Potom ho usadila do vozu prosíc ho, aby podržel pásku na očích deset minut: když ji sňal, byl na Trafalgar Square.

Frazer dělal přirozeně zázraky, aby dostal zase dovolenou na leden 1916, a večer o výročí svého do-

brodružství představil se u dozorčího úřadu divadla žádaje si křesla.

„Nemáte snad pro mne nějaký list?“ pravil podáváje svou navštívenku.

Výběrčí mu podala obálku a Frazer, roztrhuje ji chvatně, četl tento prostý řádek: „Jest to syn; jest velmi hezký. Díky.“

— Nejpodivnější při této anekdotě jest, pravil doktor jízlivec, že jiný hezký hoch mi ji vypravoval dávno před válkou a že on byl tehdy sám tím hrdinou.

— Ta dáma má tedy více dětí, pravil plukovník.

XIII

Ó zralá a roztomilá kupcová
s poprsím kypícím,
a vy kasírko hezounká s pažema nahýma,
s mušelínem prosvítajícím.

Slečno učitelko s očima přimhouřenýma,
a s šaty městskými,
vy, která jste měla piano,
na němž jste hrála prsty štíhlými.

Pekařko, vám nešlo o halěr
a penězům jste mrva říkala,
a nechtějíc ohnouti páteř
s předsudky nízkými jste bojem se utkala.

Ah! jak vaše vesnické půvaby
nám byly tehdy užitečny,
by se přemohlo licoměrné svatouškovství
oněch dnů nepřátelských!

Opření lokty o vaše stolky a pulty
a namlouvající si vás,
říkali jsme vám své dlouhé naděje
a své širé problémy.

A n d r é M a u r o i s

Často jste nerozuměly,
a z toho si nic nedělejte,
naše krásné přítelkyně z Paříže
nejsou chápavější.

Muž myslí, že vždy dojíká
ženu, které si žádá:
není pro něho než zrcadlem,
v němž sama sebe obdivuje.

A když Markétka s tváří oddanou
poddá se našim hypotézám,
vyrovná se dobře paní Sévigné,
arci jen paní Sévigné, když mlčívála.

XIV

Několik stránek z deníku Aurellova

Hondezeele, leden 19...

Paní Lemairová dala messu darem láhev starého koňaku, a doktor jest dnes večer u velikém zanícení: jest opravdu z rodu irských sedláků, velkých milovníků překvapujících formulek.

— Středověku, tak mluví, dlužíme za dva nejhorší vynálezy lidstva: za romaneskní lásku a za dělový prach.

A ještě:

— Jedinou příčinou této války jest to, že Němci nemají smyslu pro humor.

Ale zvláště třeba ho slyšeti, an dokazuje s velmi vědeckou přísností svou oblíbenou poučku:

— Dva telegramy velitelů stejných hodností a smyslu opačného se ruší.

4. ledna.

Projížďka na koni s plukovníkem a Parkerem : jak toto světlo Severu jest jemné a libé !

Plukovník s rozhořčením se dovídá, že jsem se nikdy nezúčastnil štvanice :

— To musíte, messiou ; toť nejkrásnější sport. Přeskakujete hráze vysoké jako váš kůň. V osmnácti letech již dvakrát jsem měl sraziti hlavu ; jest to povzbuzující.

— Ano, pravil Parker ; jednoho dne, když jsem cválal do lesa, větev mi vrazila do pravého oka. Jen zázrakem jsem se nezabil. Podruhé ...

Vysvětluje, kterak jeho kůň padl na něho, přeraziv mu dvě žebra, a oba svorně hučí do mne, jsouce jisti, že mne přesvědčili.

— Po válce půjdete na štvanici, messiou ...

7. ledna.

Dnes ráno, nevím proč, francouzská vojska procházela Hondezeele. Vesnice a já byli jsme uchváteni. Milujeme pronikavé dudy, ale žádná hudba na světě nevyrovná se *Sidi-Brahimu* a *Sambre-et-Meuse*.

Byl jsem též šťasten, že jsem mohl ukázati tyto pěší myslivce Parkerovi, který neviděl z naší armády leda staré hlídače u železničních mostů. Tohle ho usadilo.

„Tohle jest tak krásné jako Highlandři“, pravil mi. Načež mi popsal Lennoxany z dřívějšíka a začátky své vojenské dráhy jakožto poddůstojníka v Egyptě.

„Šest měsíců bylo mi zakázáno mluvit u messu. Výborný obyčej: učili jsme se takto pokoře našeho stavu a povinné úctě našim starším.

„Nechtěla-li se nějaká „nadutá hlava“ přizpůsobiti tomuto pořádku, našel brzy ve své světnici svá zavazadla pečlivě zabalená a vystrojená do Anglie. Odpíral-li pochopiti, byl pohnán před válečný soud z nižších šarží a prostých... A tu uslyšel několik užitečných pravd o své vojenské důstojnosti.

„Bylo to kruté, ale jakého vojenského ducha, jaké kázně se nám dostalo těmito strohými mravy... Neuvídíme již nikdy pluku, který by se rovnal našim Lennoxanům z 1914. Pravda, dnešní důstojník zakusil činné služby válečné, ale úhrnem stačí do války, když jest člověk zdrav a nemá obraznosti, ani co by se vešlo do rybího mozečku. Právě za míru třeba posouditi vojáka.“

— Pripomínáte mi, pravil doktor, onoho šikovatele z Gardy, který říkal: „Ah! jak bych si přál, aby tato válka byla skončena, bych si zase jednou pochutnal na pravých manévrech.“

Dnes večer, zatím co řádl gramofon, usiluju přeložiti do frančiny podivuhodnou báseň Kiplingovu:

André Maurois

Můžeš-li viděti zničeno svého života dílo
a aniž bys řekl jediného slova pustiti se znova
do jeho zbudování,
nebo prohrati na ráz výhru sta partií
bez vzrušujících gest a bez povzdechu;
můžeš-li býti milencem, aniž bys láskou šlel,
můžeš-li býti silen a nepřestati býti něžným,
a cítě, že's nenáviděn, sám neoddávati se záští,
a přece zápasiti a brániti se;

Můžeš-li snést, abys slyšel svá slova,
obrácená na rub padouchy, by vzněcovala hlupáky,
a slyšet, jak lhou o tobě jejich ústa bláznivá,
a sám neselhati ni slova;
můžeš-li zůstatí pln důstojností jsa populárním,
můžeš-li zůstatí mužem z lidu radě králům,
a můžeš-li milovati všechny své přátele jako bratry,
aniž by některý z nich byl ti vším;

Můžeš-li rozjímati, pozorovati a poznávati,
aniž kdy státi se skeptikem nebo ničitelem;
sníti, ale nedopustiti, by tvůj sen byl tvým pánem,
mysliti, a nebýti jen myslitelem;
můžeš-li býti tvrdým, aniž kdy býti ve vzteku,
můžeš-li býti statečným a nikdy neopatrným,
umíš-li býti dobrým, umíš-li býti moudrým,
aniž bys byl nevrlým moralistou nebo pedantem

Můžeš-li potkati Vítězství po Porážce
a přijímati tyto oba lháře týmž čelem,
můžeš-li uchovati svou odvahu a svou hlavu,
když všichni ostatní je ztratí,
tehdy králové, Bohové, Osud a Vítězství
budou navždy tvými podrobenými otroky,
a co jest mnohem lepšího než Králové a Sláva,
budeš mužem, můj synu.

Ukazoval jsem Parkerovi anglický text, který tak dobře vystihoval samého Parkera, a hovoříme o knihách, které miluje. Dopouštím se neopatrnosti a cituju Dickensa.

— Opovrhuju Dickensem, pravil major, nemohl jsem nikdy pochopiti, co v něm nalézají zajímavého. Jsou to historky úředníků, bohémů; nepřeu si věděti, kterak žijí. V celém díle Dickensově není ani jednoho gentlemana. Nikoliv, chcete-li poznati vele-dílo anglického románu, čtěte Jorrockse.

13. ledna.

Jakýsi anglický telefonistik, který přišel spravit náš aparát, pravil mi: „S telefony, pane, jest tomu jako s ženami... V podstatě nikdo jim nerozumí, ... jednoho krásného dne nic již v nich nejde... hledáme proč; nenalézáme... potom s nimi zatřeseme, zaklejeme si a vše jde dobře.“

Rád vidím, jak roste zvolna úcta Parkerova k francouzské armádě.

— Jest to zajímavé, řekl mi, máte vždy více zajatců než my a vaše ztráty jsou menší než naše. — Proč to?

A poněvadž jsem zachoval skromné mlčení, promluvil doktor: — To proto, že Francouzové berou tuto válku vážně, zatím co my zarytě se na ni díváme jako na hru... Znáte, Aurelle, příběh o Peteru

Panovi, chlapečkovi, jemuž nikdy na vzrůstu nepřibývalo?... Národ Anglický jest takovým Peter Panem; není mezi námi velikánů... Jest to roztomilé, ale často nebezpečné.

14. ledna.

Při obědě jakýsi irský plukovník :

— Jsem velmi mrzut, vyprávěl; za své poslední dovolené najal jsem dům pro rodinu... Moje žena mi teď píše, že v domě tom straší... Opravdu, na takové věci by měli přece domácí páni upozorniti.

— Snad toho sami nevěděli, povídá plukovník Bramble stále shovívavý.

— Věděli to velmi dobře!... Když moje žena šla si stěžovati, zdáli se velmi zaraženi a na konec se k tomu přiznali... Jedna z jejich pra a prabáb se prochází od sto padesáti let mezi salonem a bývalou svou ložnicí... Domnívají se, že stačí k omluvě, když říkají, že jest docela neškodná... Možná a rád tomu věřím, ale není to o nic méně mrzutějším pro mou ženu... Myslíte, že bych mohl zrušiti nájem?

Odvážil jsem se skeptické fráze, ale celý mess se na mne vrhl: strašidla Irská jsou vědeckými fakty.

— Ale proč mají irské zámky strašidla raději než jiné zámky?

— To proto, pravil irský plukovník, že my jsme

raçou citlivější a že vcházíme snadněji s nimi v obcování.

A zdrtil mne technickými argumenty o telegrafii bez drátu.

15. ledna.

Plukovník, zvěděv dnes ráno, že jakási automobilová ambulance pojede do Ypru, vzal mne s sebou. Před ochrannými kryty octli jsme se zaklínování v tragickém návalu vozů, pod prudkým bombardováním.

Jeden kůň s krkavicemi přeraženými šrapnelem, udržovaný na nohou řemením, dodělával vedle nás. Průvodčí kleli. Neměli jsme jiné pomoci než čekati trpělivě v našem voze, otřásání výbuchy.

— Doktor Johnson má pravdu, povídá mi plukovník: kdokoliv chce býti hrdinou, nechť se nachlastá kořalky.

Potom, když nová explose otřásla před námi zbytky mrtvého města: „Messiou, povídá mi, kolik pak obyvatel bylo v Yprech před válkou?“

20. ledna.

Co nevidět opustíme Hondezeele: červené čapky se zmítají, a tu a tam již přijíždějí cyklisté, přirozená přední stráž našich stěhování.

Začínali jsme milovati tento kraj: vesnice a brigá-

A n d r é M a u r o i s

da, tak nedůvěřivé před měsícem, přilnuli k sobě pravou náklonností. Ale bohové jsou žárlivi...

...Zítra odchod brigády :
dudy a buben
dají poslední zastaveníčko
těmto pomíjivým láskám.

Horalé s krásnými koleny,
kteří napodobili tanec písku,
se zpěvy vážnými a libými,
co nevidět zatančí rondo Ďáblovo.

Vítězství jednoho dne je hledajíc
najde je tři stopy pod zemí,
ale těmito dvorci a těmito nivami
poletovatí bude jejich lehký stín,

a v našich vesnicích Flanderských...

Básnění bylo přerušeno příchodem našich nástupců,
Kanaďanů, na něž paní Lemairova a její chlapec po-
hlízejí s nedůvěrou. Ne na dlouho.

XV ✎

Připravoval se veliký útok : bylo to hrozné tajemství, generálními štáby žárlivě střežené. Ale Aurelle se o tom dověděl předem z německého zaslána, jež uveřejnil *Times*, a od chlapce paní Lemairové, který mi doporučoval, bych toho dále neříkal.

Brzy divise vsutku dostala rozkaz, aby obsadila jeden z útočných úseků. Padre, vždy jsa optimistou, v duchu již snil o vítězoslavných pochodech, ale plukovník připomněl mu mírně, že cílem byl prostě jakýsi hřeben, který v míru byl nazýván „lehkým zvlněním terrainu“, a dvě vesnice, ostatně zničené. Právým účelem bylo zadržeti síly nepřítele, který v té chvíli postupoval v Rusku. Ale těmito poučeními nadšení Padrovo leda jen ještě vzrostlo.

— Říkejte si, co chcete, sire, zmocníme-li se tohoto vršku, bude jim nemožno v údolí klásti odpor, a prorazíme jejich frontu. A že Rusové ustupují, toť výborné. Boš se vzdaluje od svých základů, prodlužuje své spojovací linie, zkrátka, jest v koncích !

— Ještě ne, děl plukovník, ale bude jednoho dne, a toť vše, čeho třeba.

Ten den před ofensivou Aurelle dostal od plukovníka rozkaz, by šel a posloužil jako tlumočník mezi divisním štábem a několika francouzskými bateriemi, které v tomto úseku sesilovaly britanské dělostřelectvo. Přál tedy dobrého pořízení Lennoxanům a na den je opustil.

Přebyl noc v zahradě malého zámku, kde bydlel generál; bombardování rachotilo bez přestávky. Aurelle se procházel v alejích tohoto parku, který byl krásný, teď však rozrytý příkopy a kryty, zatím co uprostřed pažitů zdvihaly se baráky s dýmovými podkopy.

K půlnoci déšť, klassický déšť offensiv, jal se padat v objemných kapkách. Tlumočník se uchýlil do boudy v útulném hájku k šoférům a motocyklistům. Znovu rád vyhledával tohoto drobného lidu anglického, jazyka srážného, ale myšlenek prostosrdečných: tito jako ostatní byli řádní, poctiví lidé, bezstarostní, udatní a lehkovážní. Pobručovali a trylkovali mu poslední písně Londýnské, ukazovali mu fotografie svých žen, nevěst a dětí, a doptávali se ho, kdy ta zatracená válka bude skončena. Byli ostatně v této věci dokonalého optimismu s Padrem.

Jeden z nich, malý elektrik čilého ducha, žádal Aurella, by mu vysvětlil otázku Elsasskou. Tento vy-

právěl událost Savernskou, jak studenti štrasburgští táhli v řadách před sochou Kleberovou, poutě Elsanů do Belfortu, by viděli 14. červenec, a o mladých lidech, kteří ve dvaceti letech opouštěli rodiny a statky, by šli do Francie a tam vstoupili do vojska.

Řekli mu, že rozumí; Francie jest hodna milování: jest to krásná země. Přes to však nebylo jim v ní dosti plotů v krajině. Ale oceňovali hospodyňské ctnosti žen, stromy podél cest a terassy kaváren. Mluvíli s nadšením o Verdunu, ale mnoho z nich bylo získáno ponejprv myšlenkou dohody vítězstvím Carpentierovým v Londýně.

Rozednilo se: přšlo teď šumně na trávník; bylinstvo a země byly jen mazlavým lepkavým těstem. Aurelle vešel do zámku; potkal pobočníka, jehož znal, a vysvětlil mu své rozkazy.

— Ah ano! pravil tento, to já jsem to tak zařídil s důstojníkem francouzského spojení: „Bude-li telefon s bateriemi přerušen, obrátíme se k vám o pomoc.“ Vejděte do sálu signálů a sedněte si... Za deset minut, dodal, naši přeskočí předprseň a vyrazí.

Sálem „signálů“ byla bývalá sklenníková místnost zámku, v níž bývaly květiny přes zimu. Na zdi jediná mapa, mapa zákopů s převelikým žebříkem, naznačovala britanské linie černě a linie nepřítelovy červeně. U dvou stolů bylo umístěno šest telefonistů. Důstojníci s rudými výložky, mlčenliví, měřili sál klid-

nými kroky a Aurellovi přišlo na mysl jedno z oblíbených rčení majora Parkera : „Gentleman nemá nervů.“

Když bilo pět hodin, vstoupil generál a důstojníci, přerušující svou procházku, řekli svorně : „*Good morning, sir.*“

— *Good morning*, pravil generál zdvořile.

Byl velmi vysoký; šedé vlasy stejně rozdělené a pečlivě a hladce přičesané rámcovaly jeho jemné rysy; zlato na červených výložcích jeho dobře střiženého kabátce zářilo. Objeviv Aurella v jeho koutě, pozdravil ho zlehka dodatečným „*Good morning*“, shovívavým a přátelským, potom se procházel pozvolným krokem, ruce maje za zády, mezi oběma širokými stoly telefonistů. Hluk děl náhle ztichl a nebylo již slyšeti v zaskleném sálu než magistrální a odměřený krok generálův.

Zadrnčel velmi ztlumený zvuk zvonku : telefonista zaznamenal klidně úřední vzkaz na růžový oficiální formulář :

„5 h. 5, četl generál tiše, 10. brigáda. Útok — nepřátelská uzavírací střelba málo účinná — prudká palba kulometů.“

Potom podal telegram důstojníkovi, který jej nabodl na dlouhou jehlici.

— Oznamte to armádnímu velitelství, pravil generál, a důstojník napsal na bílý papír : „5 h. 10 —

— 10. brigáda oznamuje, jak následuje — Útok — nepřátelská uzavírací střelba málo účinná — prudká palba kulometů.“

Navlékl uhlový opis na jinou jehlici a podal originál telefonistovi, který zase četl poselství do přístroje.

S neoblomnou a monotonní zdlouhavostí hromadily se bílé a růžové telegramy. Jedna brigáda byla v první nepřátelské čáře; druhá byla zastavena před jakýmsi betonovaným hnízdem kulomety. Generál ji sesílil oddíly z 3. brigády, potom dal telefonovati několikrát dělostřelectvu, by byla zničena ona kuchyně kartáčových knedlíků. A všichni tito rozkazové byli vepsáni na bílé a růžové papíry; jeden důstojník, stojící před obrovskou mapou, manevroval pečlivě s malými ústřížky různobarevné lepenky, a toto methodické přesunování připomínalo Aurellovi vzhled velikého bankovního domu v hodinu bursy.

K šesté ranní velitel mu pokynul, by se přiblížil, a veda ho před jednu mapu, naznačil mu umístění 155. francouzské batterie a požádal ho, by vyhledal jejího velitele a vyřídil mu, by zničil děj se co děj jistý železniční násep, za nímž jeden nebo dva kulomety se umíněně držely. Telefon již nefungoval.

Venku všechno bylo klidno; stále pršelo; cesta byla jedno brodiště žlutavého bláta. Rachot děla zdál se vzdálenějším, ale to bylo jen zdání, neboť bylo

viděti potměšilé rudé záblesky nad vesnicí, vpředu zámku.

Několik raněných, pokrytých nezhlednými obvazy, krvácejících, zablácených, přicházelo zvolna k ambulanci po menších skupinách. Aurelle vešel do jakéhosi jedlového lesíka; zvlhlé jehličí zdálo se mu po blátě libezným terrainem. Slyšel střelbu francouzské batterie zcela vedle, ale nemohl jí nalézt. Bylo mu řečeno: „Severovýchodní roh lesa.“ Ale kde u čerta byl severovýchod? Najednou pohnula se mezi jedličkami modr uniformy. V témže okamžení vypálilo dělo přímo vedle něho a on obrátiv se na pravo, uzřel dělostřelce na pokraji lesa, dobře zastíněné hustými křovinami.

Adjutant koňmo na jakési lavici, kabátec maje rozepiatý, čapku posunutou vzad, řídil střelbu. Muži pracovali obratně a beze spěchu jako dobří dělníci: bylo by se řeklo, že jest to nějaká pokojná dílna pod širým nebem.

— Adjutante, pravil kterýsi z nich, je tady tlumočník.

— Ah! snad se teď dovíme, proč Angličané již neodpovídají, pravil adjutant.

Aurelle mu odevzdal rozkazy, neboť kapitán byl na obhlídce a poručík snažil se opravit telefon.

— Dobrá, pravil adjutant, Lotrinčan s hlasem zpěvným a vážným, zničíme vám to, mladý muži.

Telefonoval kapitánovi, potom dav si ukázati hráz na mapě, počal své výpočty. Aurelle pobyl u nich nějakou chvíli, šťasten, že našel tento bitevní kout, tak prostý falešného romantismu, a že slyšel po čase zase jednou francouzsky.

Potom se vydal na zpáteční cestu do zámku; namířiv si přes pole, by se dostal na hlavní silnici, přiblížil se k bojišti. Posilná brigáda nastupovala právě do bitevní čáry; prošel mimo směrem opačným s několika raněnými, jimž nabídl hlt koňaku. Mužstvo, které právě šlo do boje, mlčky hledělo na raněné.

Zasvištěl granát nad kolonou; hlavy se zavlnily jako topoly, ohýbané větrem. Granát praskl na prázdném poli. Potom Aurelle přešel brigádu, octl se sám na cestě s bědným průvodem raněných. Měli horečku, byli špinaví, byli zakrváceni, ale na štěstí měli to odbyto, i spěchali, co sil měli, k vlídným bílým lůžkům.

Minul též stádo německých zajatců, vedených několika highlandry. Jejich uděšené oči zkázněných hovad zdály se hledati vůdce, by je pozdravili.

Když Aurelle přicházel do zámku, uzřel před sebou dva muže, nesoucí na nosítkách důstojníka. Důstojník byl nějak hrozně zraněn, neboť obludný obvaz nadýmal se na jeho břicho a krev prosakujíc stékala tiše na bláto cesty.

— Eh! ano, Aurelle, jsem to já, pravil umírající

hlasem zvláštním, a Aurelle poznal kapitánka Warburtona. Jeho jemná a jinošská líce zvažněla.

— Tentokráte, messiou, pravil, O'Grady nepošle mne do nemocnice vévodkyně (těžce oddechl); přál bych si, byste vyřídil ode mne plukovníkovi sbohem ... a pak ať napíše mým domácím, že jsem příliš netrpěl ... Myslím, že vám nebude obtížna tato službička ... *Thanks very much indeed.*

Aurelle, aniž mohl nalézt slova, stiskl ruku tomuto zmrzačenému dítěti, jež tolik milovalo válku, a nosiči se tiše vzdálili.

Přišel do zámku, našel tváře stále klidné, ale velmi zasmušilé: ohlásil, jak pořídil, náčelníku štábu, který mu roztržitě poděkoval.

— Jde to? zeptal se potichu telefonisty.

— Ano, zahučel muž ... Všech cílů dosaženo ... ale generál zabit ... Zachtělo se mu, že se půjde sám podívat, proč druhá brigáda nepostupuje ... granát ho pohřbil s majorem Hallem.

Aurelle představil si stejně rozdělené šedé vlasy, jemné rysy generálovy, zlato a purpur výložkův umazaných ohavným blátem bitev. „Tolik mohovité důstojnosti, myslil si, tolik dvorné svrchovanosti a zítra bezduché tělo, po kterém vojáci budou šlapati, aniž by věděli, kdo to jest.“ Ale již se kolem něho znepekovovali, kdo přijde na jeho místo.

Večer šel naproti Lennoxanům s plukem, který je

měl vystřídati. Prvním z přátel, kterého našel, byl doktor, který pracoval v jednom úkrytu.

— Myslím, že pluk se dobře činil, pravil... neviděl jsem ještě plukovníka, ale všichni muži mi říkají, že si vedl s podivuhodnou statečností a duchapřítomností... Zdá se, messiou, že máme nejvíce Němců, zabitých týmž mužem... Private Kemble jich zapíchl čtyryadvacet... To není špatné, vidíte?

— Ne, vece Aurelle, ale jest to hrozné. To vy jste, doktore, ošetřil Warburtona? potkal jsem ho na cestě, byl v tváři velmi nemocen.

— Hotov, pravil doktor, a jeho přítel Gibbons zemřel dnes odpoledne tady, obě nohy měl utrženy.

— Oh! Gibbons také... Ubohý Gibbonsi! Vzpomínáte si, doktore, na jeho řeč o jeho tlusťounké ženě? Asi v této chvíli hraje v tennis se svými sestrami v některé krásné anglické zahradě... A krvaví údové jejího manžela jsou tam v té plachtě... Toť příšerné, doktore, všechny tyto věci.

— Eh což! děl doktor jda si umýti ruce, celé od krve. Ve třech měsících uvidíte její podobiznu v *Tatleru*: Krásná vdova po kapitánovi Gibbonsovi M. C., která se v brzku provdá za...

XVI

P í s e ň h r a b ě t e D o r s e t a.
(1 6 6 5)

V této chvíli, krásné dámy,
jinoch dobře nalíčený
na jisto vedle vás popěvkuje
píseň, kterou ctíte.
Fa, do, sol, ré.

Hladě své vlasy uhlazené
s gesty nacvičenými
kradmo hází očkem po nich
a pohledy zamilovanými.
Fa, do, sol, ré.

Zatím však vlna kolébá
naš starý člun chatrný,
vítr, který fučí prudce,
zpívá naše Miserere.
Fa, do, sol, ré.

Marně bychom zapřísahali obraz
některého osudu, běda! příliš zajištěného,

Mlčení plukovníka Brambla

zavěšení na svých sítích (na bocích lodí)
popěvujeme si zoufalí:

Fa, do, sol, ré.

Puzení k chmurným královstvím
vaším zapomenutím předčasným,
nejžalostnější z žalmů
zpívá v našem srdci roztrpčeném:

Fa, do, sol, ré.

Což? Vaše duše byla tak malá
a vaše láska tak odměřená?
Zapomněla jste tak rychle,
že to byl náš nápěv oblíbený,

Fa, do, sol, ré.

V podobné věci, Římanky
zůstávaly u posvátného krbu
a zpívaly předouce vlnu
hymny bohům neznámým.

Fa, do, sol, ré.

Nemůžete činit jak ony?
Oh! rcete, že to budete chtít
a že v láskách věčných
pro nás samé se budete šetřit.

Fa, do, sol, ré.

Neboť budete-li nestálé
jako tyto vlny ubíhající pod loďkou,
bojte se, aby jednoho dne sladké andante
neproměnilo se v Dies irae.

Fa, do, sol, ré.

XVII †

Lennoxanští Highlandři, byvše vystřídáni brigádou, byli posláni na šest dní na blátivé sousední pole D... Doktor O'Grady a tlumočník Aurelle bydleli tam v jednom stanu a první večer šli poobědvat spolu do krčmy Tří Přátel.

Když se vraceli, hvězdy odštípovaly se blyskavě na nebi modře temného sametu. Libé světlo luny lnulo k bledým hvězdám a k travinám lučiny. Několik stanů, v nichž uvnitř zářila svíce, podobalo se velkým bílým lucernám; kolem táborových, jež ohýbal vítr, klelo a zpívalo mužstvo.

— Válka si hrá s časem, pravil doktor, jest věčná a nepohyblivá. Tento tábor mohl by býti táborem Cesarovým. Tommies kolem svých ohňů mluví o svých ženách a svých nebezpečích, o své obuvi a svých koních, jako legionáři Fabiovi nebo bručálové Velké Armády. A jako vždy s druhé strany vrchu odpočívají germánští barbaři u svých vypřáhnutých vozů.

Výmluvné burgundské u Tří Přátel ponoukalo doktora k těmto řečem ; zastavil se, nohama tkvěje v blátě.

— Tento stan jest stár šest tisíc let, pravil ; jest to stan bojovných Beduinů, kteří založili říše Babylonskou a Karthaginskou. Neklid kočovnictví vzbuzoval u starých národů rok co rok nostalgii po poušti a pudil je ven ze zdí měst na výnosné razzie. Táž síla ještě, Aurelle, která každého léta před válkou pokrývala nomádskými stany pustinná pobřeží Evropy, a právě temná vzpomínka na razzie předků vznítla 1. srpna 1914 (doba prázdnin, Aurelle, doba stěhová), nejmladší z barbarů, by pustili svého císaře na svět. Jest to stará komedie, která se hrá každých dva tisíce let, ale zdá se, že obecenstvo to ještě baví. Z čehož patrně, že se obnovuje.

Vy jste dnes pessimistou! pravil Aurelle, jehož vlašné překvapení petrolejových kamen pohýbalo k blahosklonnosti.

— Co nazýváte pessimismem? pravil doktor vytahuje namáhavě škorně. Myslím, že lidé budou míti stále vášně, a že za nic nepřestanou si posílati navzájem po nepravidelných mezidobích, nástroji a látkami nejenergičtějšími, jež jim opatří věda jejich doby, nejlépe vybrané předměty, jimiž by si přeráželi kosti. Myslím, že jedno z pohlaví vždy se bude snažiti, by se zalíbilo druhému, a že z této žádosti prvotní bude se roditi bez přestání potřeba, by se zví-

těžilo nad soupeři. Za tímto účelem slavíci, cikády, zpěvačky a státníci poslouží si do syta svým chřtánem ; pávi, negrové a vojáci skvělými výložky ; krysy, jeleni, želvy a králové divadlem svých bojů. Všechno to není pessimismus, jest to přírodověda !

Stále a všecek hovoře doktor zalezl si do svého pytle lehacího a uchopil jakousi knížku na bedně se svazky sucharů.

— Poslouchejte tuto řeč, Aurelle, pravil, a hádejte, kým byla promluvena :

„Moje žaloby na válku nepřestaly a svolím obdivovati se vašemu nepřemožitelnému vůdci, jakmile uvidím zápas u konce za podmínek čestných. Zajisté skvělé úspěchy, které činí vám radost, i mne velmi potěšují, poněvadž tato vítězství, využijeme-li moudře tohoto štěstí, zjednají nám výhodný mír. Ale propaseme-li tento okamžik, v němž bychom mohli se zdáti, že mír spíše dáváme, než ho přijímáme, bojím se silně, aby tato oslňující skvělost nerozplynula se v dým. A uchováva-li nám osud své rány, třesu se mysle na mír, který by uvalil na přemožené nepřítel, který má odvahu odmítnouti ho vítězům.“

— Nevím, pravil Aurelle zívaje, Maximilián Harden?

— Senator Hannon v senátě Karthaginském, triumfoval doktor. A za dva tisíce tři sta let nějaký černošský doktor, až nalezne za veliké války africké řeč

Lloyda Georgesa, řekne: „Tyto staré texty jsou někdy velmi zajímavé časovosti.“

Vaše strašná evropská válka má tutéž důležitost, Aurelle, jako zápasy dvou mravenišť v některém koutě mé zahrady v Irsku.

— Má pro nás mnohem více důležitosti, pravil Aurelle, a zdá se nám, že jakost citů, jež vzbuzuje, není animální. Věříte, že mravenci jsou vlastenci?

— Zajisté, odvětil doktor; mravenci jsou jistě horlivě vlastenci. U nich třída bojovníků jest bohatě vydržována národem sluhů. Každého ročního období jejich vojska vyrukují do boje, by pobrala vajíčka druhů slabších. Z nich se líhnou dělnice, které se rodí otrokyněmi v cizím příbytku. Vojenská buržoasie jest tak osvobozena od služebnosti pracovní a tito vojáci neumějí již ani žráti. Byvše zatmeleni medem bez svých vyživovacích služek, nechávají se umřítí hladem. Právě to se nazývá občanskou mobilisací.

A bude-li tato válka trvati dosti dlouho, uvidíte jednoho dne, Aurelle, že od lidstva se oddělí nový druh: lidé-vojáci. Budou se roditi s přilbami a obrnění, neproniknutelní kulím a ozbrojení přirozenými zbraněmi; suffragetky budou pak bezpohlavními dělnicemi, které budou živiti tyto válečníky, zatím co některé prostituované královny budou roditi ve zvláštních ústavech národní dítky.

Tak tlachal doktor v blahém mlčení tábora a v libém svitu měsíčním, a Aurelle, který usínal, viděl zpod svých víček zavřených táhnouti řadami obludné mravence kaki, jimž velel náš milý doktůrek.

XVIII *XI*

Ordonance přinesly rum, cukr a vařící vodu. Ctihodný Mac Ivor počal si vykládati karty. Plukovník hrál *Destiny Waltz*. A doktor O'Grady, který byl v míru lékařem choromyslných, mluvil o bláznech.

— Ošetřoval jsem, pravil, jednoho bohatého Američana, který se domníval, že jest stíhán „rotou otravných plynů“. Aby zachránil svůj život, dal si sestrojiti zvláštní lože, obklíčené zábradlím z bílého dřeva. Trávil své dny v tomto jistém úkrytu, oděn toliko červeným lázeňským trikem, a spisuje studii ve dvaceti tisících kapitolách o životě a dílech Adamových. Jeho světnice byla zavírána trojitými dveřmi, na něž dal vyrýti: „Plynonošcům na vědomost se uvádí, že jsou uvnitř vlčí pasti.“ Ráno co ráno ptal se po mně a jakmile jsem přišel, říkal: „Nikdy jsem neviděl tvorů tak pitomých, tak škodolibých, tak smradlavých a tak pošmurných jako lékaři angličtí...“

— Nikdy jsem neviděl, opakoval Padre s uspokoi-

jením, tvorů tak pitomých, tak škodolibých a tak pošmurných jako lékaři angličtí.

— Načež, pokračoval doktor, obrátil se ke mně zády, a zahouliv se do svého červeného lázeňského kostymu, jal se spisovati dvacátou tisící kapitolu studie o dílech Adamových.

— Tu máte, messiou, přerušil hovor plukovník, jenž se probíral v papírech brigády, práce pro vás, a podal Aurellovi haldu spisů, pokrytou mnohobarevnými pečeti.

Začínalo to takto:

„Přednosta stanice v B, technický komisar, panu vojenskému komisaři stanice B

„Mám čest vám oznámiti, že slečna Henninghemova, železniční hlídačka v Hondezeele, stěžuje si na následující fakty : angličtí vojáci, ubytovaní podél železné dráhy, vzali si v obyčej, že každého rána myjí se pod širým nebem na volném prostranství, což jest urážlivým divadlem pro zmíněnou slečnu, která svou službou jest nucena se na to denně dívat. Byl bych vám vděčen, kdybyste ráčil dáti rozkazy, aby byla co nejspíše těmto politováníhodným nepřístojnostem učiněna přítrž.“

Podpis.

(Razítko.)

Vojenský komisař nádraží v B . . . panu odbornému komisarovi W . . .

„Ať se věc dá do pořádku.“

Podpis.

(Razítko.)

Odborný komisar W... panu D. A. D. R. T.

„Byl bych vám vděčen, kdybyste ráčil dáti rozkazy, aby zmíněný tábor byl ohrazen mřížovým houškou takové, by prohlídavost na 50 metrů bylo možno prakticky považovati za nulnou.“

— Tohle, podotkl Aurelle, jest nějaký polytechnik. Padre se otázal, kdo to jest polytechnik.

— Polytechnik jest člověk, který věří, že všechny bytosti, živé nebo neživé, možno definovati přesně a podrobiti je algebraickému výpočtu. Polytechnik zavede do rovnice vítězství, bouři i lásku. Znal jsem jednoho, jenž jsa velitelem opevněného místa a máje upravití rozkazy pro možné útoky vzdušné, počal takto:

„Řekne se, že tehdy útočí se vzdušným strojem na pevnost X..., jakmile styčný bod kolmice s půdou, procházející tímto strojem, se octne uvnitř obranného pásma.“

Nemluvte zle o Polytechnice, Aurelle, pravil doktor: jest to nejoriginálnější a nejlepší z vašich ústavů. V něm se prodlužuje tak dobře osobní kultura Napoleonova, že Francie rok co rok představuje dvě stě důstojníků Bonapartských udiveným vládám.

— Překládejte dále, messiou, pravil plukovník.

— D. A. D. R. T. odbornému komisarovi.

„Toto není mou věcí; běží o divisi odpočívající. Třeba odeslati vaši stížnost A. G. prostřednictvím francouzské misse.

Podpis.

(Razítko.)

Odborný komisař správě etapní G. Q. G.

„Mám čest postoupiti vám přiložená akta, byste zařídil vše potřebné, co se týká stížnosti slečny Henninghemové z Hondezeele.

Podpis.

(Razítko.)

A tak to šlo dále: etapní správa vojenské missi francouzské, francouzská misse generálnímu pobočníku, A. G. armádě, armáda sboru, divise brigádě, brigáda plukovníkovi Lennoxánských Highlandrů. A bylo to podepsáno znamenitými jmény: plukovníkem, náčelníkem štábu místo generála, brigádním generálem, generálem majorem, a cudné rozpaky slečny Henninghemové z Hondezeele byly odívány na tak dlouhé cestě purpurem, zlatem a slávou.

— Tohle jest mrzutá věc, pravil plukovník Bramble s největší vážností. Parkere, buďte hodným hochem a odpovězte, ano?

Major pracoval několik minut, potom četl:

„Poněvadž pluk ten opustil ubytoviště Hondezeele již před půl třetím měsícem, jest na neštěstí nemožno

učiniti potřebná opatření v tom, čeho se týkají. Ostatně uváží-li se vysoká cena mřížoví dostačující výšky, dovoluju si upozorniti, že by bylo výhodnějším pro spojené vlády zaměnit železniční hlídačku Hondezeelskou za nějakou osobu náležitého věku a v takových okolnostech zkušenou, již by divadlo výše popsané nepohoršovalo a snad by jí bylo i příjemno.“

— Nikoliv, Parkere, nikoliv, pravil plukovník důrazně: tohohle nepodepíšu. Dejte mi list papíru, odpovím sám.

Napsal prostě:

„Rozkaz byl náležitě vzat na vědomí a akta v příloze se vracejí.

Podepsán : BRAMBLE,
plukovník.“

— Vy jste mudrc, sire, pravil Parker.

— Znáš tu hru, řekl plukovník, hrám ji třicet let.

— Byli jednou, praví doktor, dva důstojníci, kteří téhož dne ztratili každý jeden předmět, náležející do inventáře Jeho Veličenstva. První ztratil kbelec na uhlí, druhý automobilový vozík. Nuže, víte, Aurelle, že v naší armádě důstojník jest povinen na vlastní útraty poříditi věci, které ztratí nedbalostí. Oba důstojníci dostali tedy dva přípisy od War-Office, ukládající jednomu, by zaplatil tři šilingy, druhý, že mu bude strženo tisíc liber s jeho služného. Prvnímu se

zachtělo hájiti : neměl nikdy kbelce a nabízel důkazy. Jen si zhoršil postup a na konec musel zaplatiti tři *bobs*. Druhý, který znal cesty Páně, napsal prostě na spodek papíru: „Vzato na vědomí a vráceno.“ A vrátil papír War-Office. Tam podle starého a moudrého pravidla písař ztratil akt a náš milý důstojník neslyšel již nikdy mluvíti o této maličkosti.

— Vaše historka není zlá, doktore, řekl major Parker, ale na ztrátu věcí náležejících vládě jest ještě jistější methoda než ta vaše, jest to methoda plukovníka Boultona.

Plukovník Boulton měl pod mocí skladiště. Kromě jiných věcí měl na péči padesát kulometů. Jednoho dne zpozoroval, že jich jest ve skladišti jen čtyřcet devět. Všechno vyšetřování, všechno trestání strážců skladiště nemohlo znovu nalézt chybějícího kulometu.

Plukovník Boulton byl starý lišák a nikdy se nepřiznal k chybě. Poznamenal prostě do měsíčního výkazu, že se zlámala třínožka jednoho kulometu. Poslali mu jiný podstavec bez poznámky.

Za měsíc vymysliv jakousi záminku zapsal do úředních spisů, že se pokazil mířící přístroj u kulometu ; měsíc po tom žádal tři matice ; pak záštitec, a kus po kuse za dvě léta umořil svůj kulomet úplně. Rovněž kus za kusem strojnická ordonance mu je znovu sestavila, aniž kdo věnoval pozornosti tomuto slepování nového kulometu.

Plukovník Boulton uspokojen vykonal pak přehlídku svých kulometů a napočítal jich padesát a jeden.

Zatím co budoval trpělivě ztracený stroj, nějaký zatracený blbec vyšťáral starý v jednom koutě. A Boulton dvě léta se mořil učeným účetnictvím, by měl zanešený do svých knih kus po kuse nový stroj, vzešlý z ničeho.

— Messiou, pravil plukovník, vzpomínáte si na tu hlídačku Hondezeelskou? Nebyl bych si toho na ni pomyslíl.

— Ani já ne, pravil Aurelle, byla velmi hezká.

— Messiou! zaúpěl Padre.

XIX

— Doktore, pravil Padre, dejte mi cigaretu.

— Nevíte, Padre, že moje cigarety byly točeny Havanskými děvčaty na jejich nahých stehnech?

— O'Grady, vece plukovník přísně, poznámka tato jeví se mi nemístnou.

— Dejte mi přes to jednu, řekl Padre. Potřebuju si zakouřiti, bych přišel na dobrý text promluvy; quartermaster mi vzkázal, že mi přivede dozorce, kteří jsou v etapě, a nevím, o čem jim kázati.

— Abyste neřekl, Padre, hned vám dám text přiměřený... Půjčte mi na minutku svoji bibli. Ah! tady, poslechněte... „Řekl pak David: Ne tak učinite, bratři moji, aniž uposlechne vás kdo v té řeči: nebo rovný díl bude tomu, kterýž vyšel k bitvě, i tomu, kterýž zůstává u břemen, a rovně se děliti budou.“

— Podivuhodné, pravil Padre, podivuhodné; ale

povězte mi, O'Grady, kterak to, že nevěřící jako vy zná tak dobře svaté knihy?

— Mnoho jsem studoval tuto knihu Samuelovu jakožto lékař choromyslných, pravil doktor; zajímala mne Saulova neurasthenie. Jeho návaly jsou velmi dobře popsány. Diagnosoval jsem též šílenství Nabuchodonosorovo. Jsou to dva velmi odlišné typy. Saul byl otupělec a Nabuchodonosor zjitřenec.

— Přál bych si, abyste nechal Nabuchodonosora na pokoji, pravil plukovník.

— Mám velký strach z lékařů choromyslných, pravil major Parker; vznícenci, utlačenci nebo otupělci, jsme všichni blázny, když je posloucháme.

— Koho nazýváte bláznem? pravil doktor. Jest velmi jisto, že nalézám u vás, u plukovníka i Aurella všechny zjevy, jež pozoruju v blázincích.

— Hough! děl plukovník, nelibě dotčen.

— Ale jistojistě, sire. Mezi Aurellem, který zapomíná války čta Tolstoje, a tím neb oním z mých starých přátel, kteří se domýšlejí býti Napoleony nebo Mahomety, jest rozdíl jen stupňový, ale ne podstatný. Aurelle živí se romány z chorobné potřeby žítí životem druhých bytostí; moji nemocní ve svém bídném osudu staví se na místo té neb oné veliké osobnosti, jíž závidí jejího osudu.

Oh! znám vaše námitky, Aurelle. Zároveň co sníte zcela probuzen o láskách knížete Bolkonského, víte,

že jste tlumočník Aurelle, přidělený Lennoxanským Highlandersům, kdežto drhne-li královna Alžběta podlahu mé kanceláře, neví, že jest mistress Jones, nádenice v Hammersmithu. Ale nesouvislost není monopolem bláznů: všechny podstatné ideje člověka zdravého jsou iracionální konstrukce, sestrojené ať tak nebo tak, by vysvětlily jeho hluboké city.

— Parkere, pravil plukovník, věděl byste, čím ho umlčeti?

— Granátem č. 5, sire, pravil major.

Ale doktor vedl si nezvratně klidně svou dále.

— Měl jsem mezi svými pacienty jakéhosi country gentlemana, který byv v první části svého života vzorem zbožnosti, stal se náhle atheistou. Vysvětloval to nejlepšími důvody a přel se s velkou učeností o otázkách exegetických a doktrinářských, ale jedinou a pravou příčinou jeho obrácení na ruby byl útěk jeho ženy s clergymanem té vesnice... Oh! prosím vás za odpuštění, Padre: nemáte mi za zlé?

— Já? dávno už vás neposlouchám, pravil Padre, ukazuje na karty, jež se mu dobře vyložily.

Rovněž tak, mluvil dále doktor, obraceje se k učenlivému Aurellovi, člověk příliš jemný pro třídu, v níž náhoda dala se mu zroditi, jest zprvu prostě žárliv a nešťasten. Pohnut svými city, sestrojil potom bouřlivou kritiku společnosti, by vysvětlil svou rozmrzelost a svou nenávist. Nietzsche měl genia, poně-

vadž měl třeštění stihomamu. Karel Marx byl nebezpečným maniakem. Jenže když city nespokojenosti, jež snaží se vysvětliti, jsou city celé třídy nebo celého národa, vášnivý theoretik stává se prorokem nebo heroem, kdežto omezí-li se na to, by vysvětlil, že by se byl raději narodil císařem, zavrou ho.

— Mravní naučení, pravil major : zavřete všechny theoretiky.

— A doktora, řekl plukovník.

— Nikoliv, ne všechny, vece doktor ; jednáme v tom každý jako činili starší. Všichni primitivní národové připouštěli, že blázen jest obydlen demonem. Když jeho nesouvislá rčení shodují se skoro s morálními předsudky doby, démon ten jest dobrý a člověk jest světec. Opak-li toho, démon jest zlý a člověk takový ať jest potlačen. Podle míst, dob a lékařů sibylla bude ctěna jako kněžka, nebo budou na ni pouštět sprchu jako na hysterickou. Nespočetných zuřivých bláznů jistě uniklo ze separačních cel díky válce a jejich zběsilost nadělala z nich heroů. A ve všech parlamentech jest aspoň pět nebo šest pomatenců nesporných, jež právě jejich pomatenost označila podivu jejich spoluobčanů.

— Řekněte pět nebo šest set, pravil major Parker, a to bude první vaše rozumné slovo dnešního večera.

— To proto, řekl doktor, že moje bláznovství v tomhle shoduje se s vaším.

— Doktore, pravil plukovník, vy umíte suggerovat, vidíte? Přál bych si, abyste uklidnil poněkud četaře svého zdravotního sboru. Ten člověk jest tolik nervosní, že mluvím-li s ním, třese se a oněmuje. Myslím, na mou věru, že mu naháním strachu. Tedy, buďte hodným hochem a přičiňte se o něco.

Nazítří ráno O'Grady dal zavolati četaře Freshwatera do svého stanu a přátelsky k němu hovořil.

Freshwater, vyzáblý albino s očima těžkýma ztrnulostí, přiznával se, že ztrácí hlavu, když plukovník se k němu přibližuje.

— Nuže, příteli, pravil doktor, vyléčíme vás z toho za pět minut... Sedněte si sem.

Učinil několik křížů kráží, by ustrojil duchovní stav příznivý suggesci, potom začal:

— Nemáte již strachu z plukovníka... Víte, že jest to člověk jako vy a já... bude vám i zábavno s ním mluvit... díváte se na jeho tvář z blízka, když se vás vyptává... má vždy kníry přistřiženy trochu příliš zkrátka s levé strany...

Doktor mluvil takto dále po čtvrt hodiny popisuje drsné rysy a směšné zvyky plukovníkovy, potom propustil četaře oznámiv mu, že jest vyléčen, a by si to uvědomil při prvním setkání se svým velitelem.

Po několika hodinách plukovník Bramble, jda

k svému lunchu, potkal četaře zdravotního sboru na jednom z prken husího pochodu, po nichž bylo jediné možno choditi tábořem. Freshwater se stáhl, pozdravil a jal se mlčky smáti.

— Co tě drží, četaři? pravil plukovník užaslý.

— Ah! sire, odpověděl Freshwater, vybuchuje ve smích, nemohu se přemoci, abych se nesmál, když na vás hledím: máte takovou čtveráckou hlavu.

Plukovník několika velmi vybranými slovy zničil nevyléčitelně učené suggesce doktorovy, potom, zasednuv si před konservovaného homara, gratuloval O'Gradymu za jeho zázračné kury.

— Neviděl jsem nikdy, pravil Padre, tvorů tak pitomých, tak škodolibých, tak smradlavých a tak pošmurných jako angličtí lékařové.

— Medicina, pravil major Parker, jest prastará zábava, ale člověk se jí nemůže nabažiti... Slyšte, doktore, buďte jednou upřímný: oč víte víc než my o nemocech a jejich léčení?

— Jen na něho, vece Padre, jen útočte na jeho náboženství; útočí dosti často na moje.

— Když jsem byl v Indii, pravil plukovník, starý jeden vojenský lékař mi dal na všechny nemoci léky, po nichž mi bylo vždy dobře: od tlučení srdce velkou sklenici koňaku; od nespavosti tři nebo čtyry sklenky portského po obědě; pro žaludkové nemoci

láhev velmi řízného šampaňského, po každém obědě. A pokud jest člověk zdrav, whisky and soda.

— Výborně, sire, praví Aurelle. Před válkou pil jsem čistou vodu a byl jsem pořád nemocen; od té, co jsem s vámi, přilnul jsem ke whisce a jest mi mnohem lépe.

— Toť samozřejmo, pravil plukovník. Měl jsem přítele, majora Featherstonehauga, jemuž k čtyřicátému začaly se dělati mžitky před očima: vyhledal lékaře, který dával vinu whisce; poradil mu, aby zkusil na nějaký čas mléko... Well, za deset dní byl nebožtík.

— A bylo to tak dobře, pravil Padre.

— Ale tím se vysvětluje..., pravil doktor.

— Šťastni, kdož ničeho nevysvětlují, vskočil mu do toho Padre, neboť nebudou zklamáni.

— Cože, vy též, Padre? řekl doktor. Dejte si pozor: zničíte-li lékaře svými zlomyslnými pošklebky, založím společnost pro osadnický vývoz mechanických model a rožňů a pekáčů, na nichž by černoši pekli missionáře.

— Tohle jest skvostná myšlenka, řekl Padre: vezmu si několik akcií této společnosti.

Brigáda, určená zálohou divisi, dostala rozkaz, by se utábořila v H... Jako zubní lékař změřil jedním pohledem rozsah zubní vykotleniny, tak mužstvo Lennoxské, zkušené bombardování, posoudilo vesnici odbornickým okem. Kolem zámku a kostela bylo to shnilé: domy sřícené, dlažba rozrytá, stromy polámané. Tkalcovna byla jiným středem nákazy. Ostatek byl skoro zdravý, poněkud snad rozežraný, ale obývatelný.

Do domu, určeného za mess plukovníkovi Brambloví, zabloudil již granát. Roztrhl se v zahradě, roztrávil okenní tabule a porýpav zdi. Paní, velmi čistotná stařenka, vynasnažovala se zakrýti tuto vadu, která znehodnocovala její dům.

— Oh! granát, pane důstojníku! pravila. Byl to jen zcela malý granátek; zbytky z něho uložila jsem na krb. Nestojí to za řeč... Ovšem, dělá to všude sviňstvo, ale mne to moc nepolekalo.

Plukovník se jí otázel, kolik okenních tabulí bylo jí rozbito.

— Nemám rád tohoto domu, řekl Padre, když si sedali k obědu.

— Život vojínův, pravil plukovník, jest život drsný, často smíšený s opravdovým nebezpečím.

— Nic si z toho nedělejte, Padre, pravil doktor, granáty padají jako kapky vody: spustí-li prudký déšť, všechny dlaždice budou smočeny.

— Mess Lennoxských měl vždy štěstí, pravil major Parker.

— Tohle právě ničeho neznamená, pravil doktor.

— Patrně, že nejste hráč, pravil Aurelle.

— Patrně, že nejste matematik, řekl doktor.

Padre protestoval:

— Jakže? To že ničeho neznamená? A ten Taylorek, zabítý granátem na nádraží Poperinghském v minutě, kdy přicházel ponejprv na frontu? Ani tomu neřeknete nešťastná karta?

— O nic více, než kdyby takový starý, zvykem ojezděný valach jako já byl smeten nějakým whizz-bangem, Padre. Podivujete se, že byl zabit v první minutě, jako byste se divil v loterii o milionu lístcích, že vyhrává číslo 1., ač toto první číslo mělo tolik naděje na výhru jako číslo 327.645. Bude velmi třeba, aby někdo byl posledně zabit v této válce, ale uvidíte, že jeho rodina nenalezne to tak přirozeným.

— Vy jste fanatik, O'Grady, pravil Parker, chcete, aby vše bylo možno vysvětliti : jest více věcí na nebi a na zemi, jichž nezná vaše filosofie. Já věřím v řady výher a proher, poněvadž jsem je pozoroval. Věřím v předtuchy, poněvadž jsem je měl, a protože události je potvrdily.

Když po válce Transvaalské byl jsem opět povolán do vlasti, dostal jsem rozkaz odplouti s jistým transportem . . . Well, dva dni před odjezdem zmocnil se mne velitelský pocit, že jest třeba vystříhati se děj se co děj této lodi a na její palubu nevstupovati. Hlásil jsem se nemocen a čekal jsem nových čtrnáct dní. Transport, kterému jsem se vyhnul, se vším všudy se ztratil a nikdo nezvěděl, jak. Tedy ? Proč jste jist, vy, doktore, že aspirin utiší vaši migrénu ? Poněvadž aspirin vás již před tím kolikrát vyléčil. Kde jest rozdíl ?

— Major má pravdu, děl Aurelle. Říkati, že nevěříte v neblahý osud nějakého člověka, poněvadž sám jste ho z vlastního názoru nezakusil, toť jako byste říkal : ladič zkazil piano, tedy Mozart neměl ducha.

- *Quartermaster*, který dnes s nimi večerel, vyvalil se též s něčím do rozprávky :

— Jsou věci nevysvětlitelné, doktore. Na příklad křísnu vás pěstí do tváře : zavřete oko, proč ?

Nastalo užaslé ticho.

— Jiný příklad, řekl konečně Padre, proč, když vznikne v hovoru mlčení, jest vždy celá hodina bez dvaceti nebo dvacet minut přes hodinu celou ?

— Ale to není pravda, pravil doktor.

— Tentokrát to bylo pravda, pravil Aurelle, který se díval na své hodinky.

— Jest to možno jednou, dvakrát, pravil doktor podrážděn, ale není možno, by to bylo stálé.

— Dobrá, doktore ; dobrá, doktore, pravil Padre, zkoumejte to po několik dní a povíte mi pak, zda tomu tak jest.

— Moji lidé, pravil plukovník, mi vyprávějí, že zpozorovali toto : když granát padne na některé kryté místo, v němž jsou kulometi a prostí pěšáci, pěšáci bývají pobiti a kulometi ušetřeni. Proč ?

— Ale to není pravda, sire.

— A proč třeba nikdy nezapalovati tři cigaret touže zápalkou ?

Ale toho netřeba, sire, to nemá žádné důležitosti.

— Ah ! tady vás zastavuji, doktore, pravil plukovník ; nejsem pověrečný, ale za nic na světě bych toho neudělal.

— Proč lidé odění zeleně vždy v Monte-Carlo prohrávají ? pravil Aurelle.

— Ale to je klam ! ječel doktor rozhořčen.

— Jest příliš snadno příti se jako vy, pravil Parker : všechno, co se protiví vaší thesi, není pravda.

— Není, pravil Padre, tvorů škodolibějších a pošmurnějších jako angličtí lékaři.

— Messiou, řekl plukovník, mají kulometi ve francouzské armádě též větší štěstí?

— Často jsem to zpozoroval, pravil Aurelle, který velmi miloval plukovníka Brambla.

Tento triumfoval a pokusil se učiniti konec této rozprávce, která ho nudila: „Rmoutí mne, pravil, že nemohu dnes spustiti gramofonu; došly mi jehly.“

— Tohle je opravdu škoda, pravil Parker.

Zatřásly se okenice: nedaleko domu pálilo hrubé dělo. Aurelle šel k oknu a viděl nad silhouetou jednoho dvorce, který se odstiňoval černě na oranžovém nebi soumraku, žlutavý kouř, zvolna se rozptylující.

— Hle, náš starý zase začíná strafovati, pravil Padre; nemiluju tohoto domu.

— Bude třeba, byste se v něm už nějak zařídil, Padre; staff captain nedá nám jiného; jest to boy, který ví, co chce.

— Ano, pravil plukovník, *he is a very nice boy, too*; jest to jeden ze synů lorda Bamforda.

— Jeho otec, starý lord, byl krásný kavalír, pravil Parker.

— Jeho sestra, ujal se slova plukovník, provdala se za bratrance Grahamova, který byl majorem v našem prvním praporu na počátku války a který jest teď brigádním generálem.

Aurette předvídá, že látka tak zajímavá a tak bohatá možnostmi neočekávaných rozvinutí snad zabere celý večer, pokusil se črtat verše, v nichž dále rozjímal o náhodě a osudu.

Tys řekl, ó Paskale, nos Kleopatřin
kdyby byl kratší... nebyli bychom v takové psotě.

Nový a strašný třeskot vyrazil mu z paměti svižný rým na âtre,* který doufal uplatnit: sklesnuv na mysli, pokusil se o mirlitoneskní začátek:

Nevěřte, že moralisuju
posílám-li vám tyto šáchory,
to proto, že náš mess analyse
dnes večer otázku náhody...

Přiblížený nový praskot pumy postavil vzpružně plukovníka na nohy:

— Začínají zase bombardovati zámek, pravil, podívám se, kam to padlo.

Major Parker a doktor šli za ním na ulici, ale Aurette, který ještě rýmoval, zůstal s Padrem, který znovu začínal totéž vykládání karet, po čtyřicáté již dnešního večera. Tři naši důstojníci ušli asi sto metrů, když nový výbuch se ozval za nimi.

— Tohle nebylo daleko od messu, pravil doktor; půjdu říci paní, aby sestoupila do sklepa.

*âtre (krb), rým na Cléopâtre (Kleopatra),

Vracel se a našel zcela čerstvou nálevkovitou prohlubeň před domem. Dům neutrpěl; rozbitým oknem ušel Padra i zavolał na něho:

— Tentokrát na vás dotírají, Padre; all right? Kde jest Aurelle?

Ale ctihodný Mac Ivor se nepohnul: hlavu máje opřenu o skřížené ruce nad třemi kartami v nepořádku rozhozenými, zdál se pohlížeti neurčitě na doktora, který vrazil skokem dovnitř a dotkl se ramena Padrova.

Tento byl mrtev. Tříška z vybuchlého granátu protrhla mu skrání, z níž mírně krvácelo. Aurelle padl na podlahu; byl bez ducha a pokryt krví, ale doktor, skloniv se nad něho, zpozoroval, že dýchá. Právě když rozpínal vestu a košili, plukovník a Parker přišli svým odměřeným krokem a zastavili se prudce ve dveřích:

— Padre zabít, sire, pravil prostě doktor; o Aurella též to zavadilo, ale nemyslím, že by to bylo příliš vážným... Ne... jest to do ramena... dosti povrchní.

— Hough! zachrochtal zdlouha plukovník s velkou dávkou sympatie.

Parker pomohl O' Gradymu natáhnouti Francouze na stůl; kousek popsaného papíru upoutal pozornost plukovníkovu, který ho sebral a četl namáhavě:

Proč mi zavíráš oči
když mi líbáš ústa?

— *What is it all about?* pravil.

Jest to Aurellovo, pravil doktor.

Plukovník svinul pečlivě malý ten lístek a vstrčil ho uctivě do kapsy mladého Francouze. Potom, když doktor ukončil své obvazování a poslal pro ambulanci, položili Padra na chudé lože paní domu. Všichni smekli a zůstali dlouho mlčky rozjímající obličej starého muže dítky, který neobyčejně zněžněl.

Doktor pohlédl na své hodinky: bylo dvacet minut přes devět.

Když Aurelle vyšel z nemocnice, byl přidělen, by se dokonale vyhojil, anglickému plukovníkovi Musgravovi, který v Estrées, malém městě, ležícím daleko za bitevní čarou, pečoval nad zásobováním. Želel večírků messu Lennoxských, ale byv posílán nakupovati sena a dříví, procházel se zvolna po krásných mírně zvlněných pláních, prorvaných jasnými potoky, a miloval Estrées, které skrývalo na dně korunky zkvetlých vrchů nesčetné tyčinky svých zvoníc.

Bylo to velmi staré město, které ve svém mládí, v době pánů d' Estrées, hrálo důležitou úlohu v záležitostech Francie. Po několik set let hájilo proti vojskům králů Anglických zdí, na nichž viděl dnes tábořiti tytéž vojáky jako domácí a dvorné hosty. Jeho neústupní občané odrazili se stejným zdarem ligisty a Španěly. Podřimovalo teď v úsměvné starobě, viděvši příliš věcí, by se dodnes divilo, a uschovávajíc z doby své slávy svou klenotnici nádherných

budov, stavěných mezi dvorem a zahradou, s ušlechtilou prostotou linií a dobrých dob.

Plukovník Musgrave bydlel se svými důstojníky v prostorném a vlídném domě holandského nájemce daní Van Mopeza, jež Colbert usídlil v Estrées, by tam zavedl umění tkaní a barvení látek. Aurelle rád chodil na večer čísti na jednu lavici zahrady, upravené po způsobu francouzském, dějiny města Estrées, psané p. Janem Valines, dopisujícím členem Amienské Akademie a autorem *Nových zpráv o zázracích v kapli d' Estrées*.

Byla v tomto výborném díle vypravování o velkých radovánkách a slavnostech znamenitých, jimiž Estrées Věrné po staletí vítalo své krále, když přicházeli do kaple svatého Ferréola pokleknout před zázračný obraz, který se tam uctíval.

Opatrní městští starší uchovávali pečlivě mezi královskými návštěvami bílé a modré draperie, vyšíváné květy liliovými, ozdoby z malované lepenky a prkenná jeviště, na nichž při průchodu Karla VIII. polonahé krásné dívky vytlačovaly mléko ze svých prsů nad nějakým děfátkem, představujícím Dauphina.

Revoluce pocuchala pořádky těchto služebných opatření: bylo třeba vytrhati květy liliové a našít rudé trásně podél modrých a bílých draperií. Bylo možno tak okrášlit malým nákladem náměstí svaté-

ho Ferréola pro slavnost Nejvyšší Bytosti. Aurella bavilo toto vypravování:

„Průvod, před nímž šla hudba a bubeníci, zahájen byl četou národní gardy, nesoucí prapor, na němž se četlo:

„Lid povstal: drtí tyrany.

„Potom šly matky rodin nesoucí v náručí své něžné kojence; děti obojího pohlaví, okrášlené nejkrásnějšími ozdobami jejich věku, nevinností a čistotou; mladé dívky, ozdobené svými půvaby a svými ctnostmi, a členové té společnosti, tak postrašné zrádcům, kteří spojovali ve svém lůně obhájce pravdy, podpory veřejného mínění a neúnavné stihatele nepřátel lidu.

„Celý tento průvod se sešel na úpatí hory, pnoucí se nad náměstím Saint-Ferréol. Tam lid Estréeský přísahal, že bude věren zákonům přírody a lidskosti, a hned za tím účelem udělaná skupina, představující Despotismus a Pokrytectví, stala se kořistí plamenů; Moudrost jako by vycházela z popelu a bylo možno čísti na jejím štítu: „Bdím nad Republikou“.

Aurette obracel několik těch stránek, málo četných, neboť, jak pravil p. Jan Valines, „šťastná chudost archivů Estréeských za Revoluce neposkytuje jiných faktů hodných pozornosti než dvě slavnosti, jeden požár a jednu povodeň“, a hned pak byla návštěva Prvního Konsula. Přišel do Estrées, provázen

svou manželkou a mnohými generály, a byl přijat staršími města pod vítězoslavným obloukem, který se pnul nad branou Saint-Ferréolovou; čtl se na ní tento nápis:

*„Věrní obyvatelé tohoto města
přísahají vítězi u Marenga
oddanost a vděčnost.“*

Starosta města podal klíče města na stříbrné misce, pokryté vavříny.

„Dotýkám se jich, občane starosto, a vracím vám je“, odpověděl Bonaparte.

„Kudy šel, národní garda stála špalírem, a nebylo slyšeti než křiky „Ať žije Bonaparte! Ať žije První Konsul!“ tisíckráte opakované s nadšením. První Konsul navštívil rukodílnu Van Mopezovu a dal rozdělit denní mzdu každému dělníku. Den se skončil všeobecným osvětlením a skvělým plesem.

„Krátko po jeho sňatku s Marií-Louisou Napoleon vracel se provázen císařovnou. Náměstí Saint-Ferréol, ozdobené červenými a bílými draperiemi a guirlandami zeleně, poskytovalo nádhernou podívanou. Byl postaven vítězoslavný oblouk, na němž bylo psáno:

*„Augusto Napoleoni Augustaeque
Mariae Ludovicae
Stratavilla semper fidelis.“*

Ještě několik stránek a jsme v březnu 1814; šest dní Estrées nedostalo zpráv z Paříže, potom zvědělo o císařově odstoupení.

„O 3. hodině odpoledne starší města, shromáždění v městské radnici, svolali obyvatele zvukem zvonů. Starosta objevil se na balkoně velkého sálu a prohlásil odtud, že město se vrací k Bourbonům. Přítomní přijali tuto četbu tisícovým voláním: „Ať žije král! Ať žije Ludvík XVIII!“ a všichni si dali bílou kokardu.

„Brzy došla zpráva, že Ludvík XVIII. přistal v Calais a že pojedje městem Estrées. Uspořádala se čestná stráž a vítězný oblouk byl vztyčen u brány na náměstí Saint-Ferréolském. Na něm byl tento nápis:

„Regibus usque suis urbs Stratavilla fidelis.“

„Kněžstvo všech farností se přiblížilo, by se poklonilo králi, a starosta podal klíče města na stříbrné misce, ozdobené květy liliovými. Král mu odpověděl: „Pane starosto, vezmu si květy a klíče vám vrátím.“ V té chvíli námořníci a nosiči odpřáhli koně od kočáru a sami se zapřáhnuvše, vjeli s ním do města. Nadšení zástupu bylo takové, že by ho nebylo možno vylíčiti. Všechny domy byly ověšeny bílými a modrými draperiemi, ozdobenými guirlandami, znaky a bílými prapory, okrášlenými liliemi.

„Král zúčastnil se *Te Deum*, které bylo zpíváno u Svatého Ferréola, a odebral se pak v kočáře, stále

taženém námořníky do opatství Svatého Petra, kde mu připravili ubytování.“

Večer se snášel zvolna na krajinu; již zamaštěné listy staré knihy stávaly se nezřetelnými, ale Aurellovi zachutnala melancholická historie tohoto lidu vrtkavého a chtěl ji dočísti; přešed triumfální vjezd Karla X., přišel ke dním červencovým:

„29. července 1830 nedostalo město novin; ale listy a několik cestujících, přicházejících z Paříže, oznamovalo, že trojbarevný prapor byl vztyčen na věžích Notre-Dameských. Několik dní potom zvěděli, že boje ustaly a že heroické obyvatelstvo hlavního města opanovalo všechna stanoviště.

„Brzy Ludvík-Filip, provázen vévody Orleánským a Nemourským, ubíraje se do Lillu, projížděl Estrées. Byl vítán pod vítězným obloukem starostou a sborem městských starších. Všechny domy byly ověšeny draperiemi trojích barev. Nesmírný zástup svým voláním otrásal vzduchem. Král se odebral na náměstí Saint-Ferréolské, kde ho očekávala národní garda a mnoho celních společností.

„Rozličné sbory městské gardy v největší parádě; zvláštnost gard venkovských, v jejichž řadách vystupoval veliký počet starých vojáků Napoleonských s jejich starými uniformami; neohrožení námořníci Cayeux-ští, nesoucí triumfálně staré trojbarevné prapory ryboloveckých premiérů; celní lodníci, karabiny

napříč přes rameno a šavle v rukou, tvořili nejoživenější obraz, a tato malebná slavnost dojala živě krále a důstojníky jeho štábu.“

Tady se zastavila kniha Jana Valinesa; ale Aurelle, všecek zadíván v soumrak, jenž se pomalu naplavoval do zahrady, rád dosníval, co následovalo: návštěvu Lamartinovu asi, potom návštěvu Napoleona III., slavobrány a nápisy, a včera snad Carnot nebo Fallières, přijímající od starosty na náměstí Saint-Ferréole ujištění nezviklatelné oddanosti republikánským zřízením věrného lidu Estréeského. Potom budoucnost: vůdcové neznámí; snad draperie budou rudé, snad modré, až do dne, kdy nějaký slepý bůh rozdrtí jedním kopnutím paty toto ctihodné lidské mraveniště.

„A pokaždé, snil ještě, nadšení jest upřímné a přísahy loyální, a tito počestní kramáři jsou šťastni, vidí-li projížděti svými starobylými branami tyto nové panovníky, kterých nikdy nezvolili.

„Šťastný kraji! Přijímáš učenlivě Vlady, které Paříž zplozuje s bolestí, a pádem té neb oné nemění se pro tebe leda slova řeči nebo květy stříbrné misky... Že zde není doktor O'Grady, recitoval by mi z Kazatele.“

Pokoušel si vzpomenouti:

„Jaký užitek má člověk ze vší práce své, kterouž vede pod sluncem?“

„Jedno pokolení pomíjí a jiné přichází, ale země zůstává na věky.“

„Co bylo, to bude; co se činilo, činiti se bude, a nového nic není pod sluncem...“

— Aurelle, pravil plukovník Musgrave, jenž se nepozorovaně přiblížil, chcete-li po obědě viděti bombardování, vylezte na výšinu nad městem. Nebe jest všecko osvětlené... útočíme zítra ráno.

Vskutku, vzdálený a zastřený rachot vlnil se tichým vzduchem večera. Melancholické a pětkrát věkovité hrací zvonky cinkaly na španělské hlídce velkého náměstí. První hvězdy se potřpytávají nad oběma ironickými zvoničkami kostela Saint-Ferréolského a staré hrdé město usínalo při navyklém hluku bitev.

XXII

Maloměstská zahrada usíná v něžném večeru;
dětské housle kdesi hrají „Mám tabáček dobrý“;
zvony zvolna vyzvánějí; možno slyšet,
jak ve vzduchu vzdáleném chvěje se tlumený hluk bitev.

Hvězda se rozžehuje na nebi, které se šedivě stříbří;
strom s jemnými větvemi na západě kreslí
náčrtek japonský, který luna dokončuje;
hlas zpívá; pes štěká; stín se zachycívá.

Život se zdá sladkým v tomto klidném údolí,
jako by člověk neměl, běda! příliš paměti,
v takovém večeru pokojném bylo by možno věřit,
že tento svět lživý jest dílem nějakého Boha dobrotivého...

A přece nad těmito ohebnými vrchy
a pod týmž nebem klamavého ticha
na několik mil odtud, v tomto krásném večeru pokojném
brány pekla se otvírají pro živé.

XXIII

xv.

Plukovník Musgrave, který pil svou kávu v bohatě zařízeném saloně nájemce daní Van Mopeza, otevřel růžový list úředního telegramu a četl:

„Ředitel zásobování plukovníku Musgravovi.

„Indické skladiště v Marseilli přeplněno. Dostanete zvláštní vlak 1000 koz, rovněž domorodé pastýře, najdete vhodné umístění a zřídte prozatímný dvorec.“

— Zatracené kozy! pravil.

Maje úlohou živiti Austrálčany, shledával nespravedlivým, aby nádavkem bral na sebe i důsledky náboženských zákonů Indův. Ale plukovník Musgrave s ničím si dlouho nelámал hlavy: dal si zavolati svého tlumočníka.

— Aurelle, pravil, večer mi přijde tisíc koz: vezmete můj vůz a rozjedete se po kraji. Potřebuju v pěti hodinách vhodný pozemek a nějakou boudu pro pa-

stýře. Kdyby vám vlastník odpíral pronajati, zrekvirujete. *Have a cigar? Good bye.*

Setrás takto první starost, obrátil se k svému pobočníkovi:

— Potřebuji teď, pravil, důstojníka, který by byl dobrý k tomu, by velel těmto kozám! Jak se to hodí! Zbavíme se tak onoho kapitána Cassella, který přišel včera. Kapitán! Ptal jsem se ho, co dělal za onoho času v míru. Hudební kritik v *Morning Leaderu*! A tak kapitán Cassell, hudební kritik, byl promován za vrchního pasáka koz. Aurelle našel selku ve dvorci, jejíž muž byl na vojně a kterou přesvědčil s vynaložením mnohé výmluvnosti, že přítomnost tisíce koz v jejích ohradách jabloňového sadu bude pro ni zdrojem všeho blahobytu. Šel večer na dráhu pro kozy s Cassellem, a oba prošli městem v čele tohoto malebného stáda, jež obstupovali staří Indové, podobní pastýřům z Bible.

Plukovník Musgrave nakázal Cassellovi, by mu posílal sto koz denně na frontu. Po čtyřech dnech Cassell poslal po jednom dítěti ze dvorce krátkou nótu, oznamující jako věc zcela přirozenou, že jeho stádo bude vyčerpáno zítra a že žádá o nový kontingent koz.

Přečet tento pravděnepodobný vzkaz, plukovník se tak rozvzteklil, že zapomněl prohlásiti podle ritů, že Cassell jest zatracený blázen. Číslice byly příliš

prosté, by nějaký omyl byl možný. Cassell přijal tisíc koz, odeslal jich čtyry sta, mělo mu jich zbýti šest set.

Plukovník kázal zapřáhnouti a nařídil Aurellovi, by ho dovedl do dvorce. Hezká cesta úvalem. Stavení byla vybudována v důkladném selském stylu z konce XVIII. věku.

— To jest rozkošný kout, podotkl tlumočník, hrd svým nálezem.

— Kde jest ten zatracený Cassell? pravil plukovník.

Našli ho v kuchyni; domácí dcerka učila ho frančině. Vstal s roztomilou vlídností venkovského šlechtice, jež přátelé z města přicházejí vyrušiti v jeho poustevně.

— Hallo! plukovník, zvolal, jsem velmi potěšen, že vás vidím.

Plukovník šel přímo k otázce:

— Jaký to zatracený papír jste mi poslal dnes ráno? Dostal jste tisíc koz. Odeslal jste mi jich čtyři sta. Ukažte mi ostatní.

Pozemek za dvorcem svážel se mírně k zalesněnému údolí: byl posázen jabloněmi. Vedle jakéhosi chléva, ležíce v blátě, indiští pastýřové ochutnávali předem radosti nicoty. Odporný zápach vystupoval z údolí, a plukovník přiblíživ se uzřel sto padlých koz, které již zahnívaly, s břichem nadmutým, tu a tam poházených po lučině. Několik hubených kozlat ohlo-

dávalo smutně kůru jabloní. Hledíce do dálky do mlází, které pokrývalo druhý svah údolí, pozorovali všude kozy zatoulané, okusující mladé stromky. Před tímto žalostným divadlem Aurellovi zželelo se nešťastného Cassella.

Plukovník zachovával nepřátelské a hrozivé mlčení.

— Není-liž to hezounké, plukovníku, pravil hudební kritik svým sladkým a strojeným hlasem, všechny ty bílé skvrnky, které tak pěkně zpestřují traviny?

* *
*

— Nebylo by možno, napovídal Aurelle na zpáteční cestě, požádati o dobrozdání nějakého odborníka? Kozám snad nesvědčí, když léhají pod širým nebem v těchto vlhkých krajinách. A snad také nedostává se jim vhodné potravy.

Plukovník vraštil obočí.

— Ve válce jihoafrické, pravil po delším mlčení, převáželi jsme věci a zásoby velkým počtem volů. Jednoho dne tito zatracení voli počali padati po stech, aniž se vědělo proč. Velký rozruch v štábu. Kterému si generálovi zdálo se přirozeným vyhledati jakéhosi znalce, který, omrzev napřed celou armádu svým vyptáváním, na konec prohlásil, že volům bylo zima. Pozoroval tutéž nemoc na severu Indie; aby se zvířata zachovala, byl navržen zvláštní oděv. Upozorňuji vás, že normální člověk, obdařený zdravým smys-

lem, byl by snad uviděl, že volové byli prostě schvá-
ceni. Ale dobrozdání stalo se vojenským rapportem
a došlo svou cestou až k generálnímu štábu, který
dal telegrafovat do Indie, by zakázal několik tisíc
plášťů pro krávy.

Až dotud vše se dařilo; býci padali dále, jak nej-
krásněji uměli; znalec, dobře placený, měl po čertech
dobré časy. Jeho znalectví se mu hatilo až při pří-
chodů plášťů. Jest velmi snadno vložiti povlak na in-
dickou krávu, která čeká trpělivě sklánějíc hlavu. Ale
africkému býkovi... zkuste to a pak mi řekněte, jak
se vám to zdaří. Po několika pokusech naši voláci
nechtěli s tím nic míti. Obeslali znalce a řekli mu :
„Přál jste si pláště pro krávy; tady je máte. Ukažte
nám, jak se do toho oblékají.“ Zatraceně se s tím na-
dřel, a uhnal si šest měsíců nemocnice.

Ale týž večer přišel nový růžový telegram od ře-
ditele zásobování:

*„Kozy přicházejí na frontu napolo mrtvé. Prosíme,
přičiňte se, by tato zvířata zachovala trošku chuti
k životu.“*

Tu plukovník Musgrave se rozhodl telegrafovat
do Marseille pro znalce koz.

Znalec přišel po dvou dnech. Byl to jakýsi farmář
z Jihu, četař v zápolí. Měl s plukovníkem dlouhou
rozprávku, kterou Aurelle tlumočil.

— Jest jedna věc na světě, povídá, bez níž se ko-

zy nemohou obejít: a sice teplo. Třeba jim sestrojiti velmi nízké kryty z prken, bez otvorů, nechati je tam marinovati v jejich bobcích a budou šťastny!

— Víš, abys mi rozuměl, řekl tlumočnickovi, když plukovník odešel, bzdím na jejich kozy, hé? Na jihu žijí na volném vzduchu a daří se jim dobře jako mně a tobě. Ale mluvmе o věcech vážných. Nemohl bys mi vymoci dovolenou pomocí tvých Angličanů pod záminkou, že bych ošetřoval jejich hovádka, hé?

Začali stavěti nízké boudy podle popisu muže z Jihu, když sbor indický napsal plukovníkovi Musgravovi, že objevili znalce britanského a že mu ho posílají.

Nový augur byl dělostřeleckým důstojníkem, ale kozy naplňovaly jeho život. Aurelle, který ho provázel, zjistil, že na všechny věci v přírodě se díval tak, že se stavěl na stanovisko kozy. Gothická kathedrála byla podle něho nevalným přístřeším pro kozy: nedostávalo by se jim vzduchu, ale bylo by možno tomu pomoci tím, že by se rozbily vitraje.

Jeho první radou bylo, by se přimíchalo melassy do sena, které se dávalo zvířatům. Tím ztuční a vyléčí se z té příznačné melancholie, již trpí tělo indické. Rozdělily se tedy pastýřům indickým veliké střezy melassy. Kozy zůstaly hubeny a smutny, ale pastevcí ztloustli. Tyto účinky překvapily znalce.

Ukázali mu pak plány boud; zůstal, jak když ho zařeže.

— Jest-li co na světě, pravil, bez čeho se kozy nemohou obejít, toť vzduch. Jest třeba stájů velmi vysokých s širokými otvory!

Plukovník Musgrave více od něho nežádal. Poděkoval mu s krajní zdvořilostí, potom dal si zavolat Aurella.

— Dobře mi rozumějte, pravil mu, znáte poručíka Honeysuckla, znalce koz? Well, nechci ho již spatřit. Poroučím vám, byste šel s ním hledat nějaký nový dvorec: zakazuju vám, byste něco našel. Budete-li ho moci utopiti, rozdrtit pod koly mého vozu, nebo dáti ho sežratitěm jehokozám, doporučím vás, byste dostal válečný kříž. Ukáže-li se tady ještě jednou dříve než moje boudy budou dostaveny, dám vás zastřelit. Jděte.

Osm dní později poručík Honeysuckle si zlomil nohu spadnuv s koně na jednom dvoře. Zápolní četař z Marseille byl vrácen k svému sboru. Kozy pak přestaly umíratí jednoho krásného dne a nikdo nikdy nezvěděl proč.

XXIV

XVI

Jednoho jitra Aurelle, vida vstupovati do své úřadovny jakéhosi důstojníka anglického štábu, s čapkou ovinutou červení a se zlaceným stínítkem, byl radostně překvapen poznáv majora Parkera.

— Hallo, sire! Jak jsem rád, že vás vidím! Ale neřekl jste mi toho..., pravil ukazuje odznaky moci diktatorské.

Well, praví major, psal jsem vám, že plukovník Bramble byl jmenován generálem. Velí teď naší bývalé brigádě a já jsem jeho *Brigade Major*. Jdu právě na operační čáru prohlédnout a zjistit naše posily a generál mi doporučil, abych vás cestou sebral a přivedl vás na lunch. Vypraví vás zpátky ještě dnes; váš plukovník nevidí v tom nic nevhodného.

Jsme v této chvíli ubytováni, dodal, v sousedství téže vesnice, kde byl zabit Padre: generál myslí, že byste možná rád navštívil jeho hrob.

Dvě hodiny potom přibližoval se k frontě a Aurelle

znovu nalézal domácí krajinky, s nimiž se kdysi tolik sbratřil: anglické a vojenské městečko na každém rohu ulice s jedním policemanem s pažemi houpavými; vísku sotva bombardovanou, ale v níž přece tu a tam střecha již ukazuje nahá žebra; cestu, na níž potkával se občas nějaký muž s ploskou přilbou s nákladem jako nějaký mezek, potom, velmi rychle, schematické městečko, jež zkreslilo dělo; nápisy „*This road is under observation*“, a znenadání batterie, štěkající zprostřed keře dobře skrytého dýmového podkopy.

Ale major Parker, jenž viděl tyto věci den jak den od tří let, hovořil o jednom svém oblíbeném tematě:

— Voják, Aurelle, jest stále v ochlován a napalován kupcem a politikem. Anglie bude platiti ročně deset tisíc liber advokátovi nebo bankéřovi; ale když nalézá skvělé hochy jako já, kteří jí dobývají říše, a kteří jí je zachovávají, dává jim právě jen tolik, čím by mohli uživiti své pony de polo... A ještě...

— Stejně ve Francii, počal Aurelle, ale vůz se zastavil prudce na kostelním náměstí městečka mátožného přízraku, i poznal H...

— Ubohá stará vesnice, jak se změnila! pravil.

Kostel, hanbící se, ukazoval teď svou znesvěcenou loď; vzácné domy ještě stojící nebyly již než dva nárožní kamenné trojhrance, které na sebe smutně hleděly, a vysoká stavba tkalcovská, zasažená granátem v třetím patře, ohnula se jako topol pod uraganem.

— Račte jíti za mnou, pravil major; museli jsme postavití Q. G. brigady vně vesnice, která se stávala nezdravou... Jděte dvacet kroků za mnou: klobása jest ve vzduchu, jest zbytečno ukázati jí cestu.

Aurette šel čtvrt hodiny křovím a pojednou se octl tváří v tvář s generálem Bramblem, který, stoje u vchodu do jakéhosi úkrytu, pozoroval podezřelou vzducholod.

— Ah! messiou, pravil... Tohle jest dobře. A jeho drsný a živě zrudlý obličej všecek dobrotivě se usmál.

— To bude jako lunch z dřívějšíka, pravil dále, když Aurette mu blahopřál... Dal jsem odvésti tlumočníka staffem Captainem. Neboť máme jiného tlumočníka, messiou... Myslil jsem, že byste ho nerad viděl na svém místě. Ale on vás ve skutečnosti nenahradil, messiou... A též jsem telefonoval Lennoxským, aby k nám byl poslán doktor na snídání.

Uvedl je do messu a sdělil majorovi Parkerovi několik běžných drobností. „Nic důležitého: poněkud zatlačili první linii v E. 17 A... Měli jsme malý *strafe* včera večer. Divise chtěla zajatce, by vmyslila se do postavení božského vystřídání... Ano, ano, bylo to all right... Lennoxští ho vyhledali. Viděl jsem muže, ale nemám ještě písemného rapportu.“

— Jakže, od včerejšího večera? pravil Parker. Co mají takového pilného na práci?

— Vidíte, messiou, pravil generál, to není již dobrý

starý čas... Parker neproklíná již pozlacené čapky. Asi jeho čapku proklínají v této chvíli tam v tom lesíku, který vidíte tam dole.

— Jest pravda, pravil Parker, že třeba býti v generálním štábu, by si člověk udělal pojem o důležitosti práce, která se v něm koná. Štáb jest opravdu moz-
kem, bez něhož žádný čin praporů není možný.

— Slyšíte, messiou, pravil generál Bramble. Není to už takové, nebude to už nikdy takové. Nebude tu Padre, by nám vyprávěl o Skotsku a by klel na biskupy... A já nemám již gramofonu, messiou, nechal jsem ho pluku se všemi jeho plotnami. Život vojínův jest život velmi drsný, messiou, ale mívali jsme příjemný messíček u Lennoxských, či nemívali?

Objevil se doktor u vchodu do stanu:

— Jen dále, O'Grady, jen dále... Zpozdil jste se; není tvorů škodolibějších a pochmurnějších než vy.

Lunch byl skoro podoben lunchům starých dobrých časů (neboť byly již staré dobré časy této války, která nebyla již ve svěžesti svého mládí). Ordonance přinášely vařená zemčata a skopové s mátovou omáčkou, a Aurelle měl s doktorem malý přátelský rozhovor.

— Kdy myslíte, že se ta válka skončí, Aurelle? pravil doktor.

— Až budeme vítězi, přerušil ho generál.

Ale doktor chtěl mluvit o sdružení národů: nevěřil v poslední válku.

— Jest to skoro stálý zákon lidstva, pravil, že lidé vynakládají skoro polovinu svého času na válku. Jistý Francouz, jménem Lapouge, vypočítal, že od r. 1100 do r. 1500 Anglie byla 207 let ve válce a 212 let od 1500 do 1900. Pro Francii příslušné číslice by byly 192 a 181 let.

— Tohle jest zajímavé, pravil generál.

— Podle téhož Lapouge bylo zabito ve válce devatenáct millionů mužů za století. Jejich krev by naplnila tři milliony sudů o 180 ti litrech a byla by vydržovala krvavou fontánu o 700 litrech za hodinu od počátku historie.

— Huugh, zachrochtal generál.

— Vše to nedokazuje, doktore, pravil Aurelle, že vaše studna poteče dále. Po sta věků vražda byla zřízením světským, a přece byly založeny soudní tribunály.

— Nezdá se nikterak, pravil doktor, že by vražda byla zřízením, ctěným prvotními lidmi. Kain měl oplétání, neklam-li se, se spravedlností své země. Nad to soudní tribunálové nepotlačili zákeřnictví. Trestají je, což není totéž. Jistý počet internacionálních zápletek bude možno rozsouditi občanským tribunálem lidstva, ale budou vášnivé války.

— Četl jste *Velkou illusi*? pravil Aurelle.

— Ano, pravil major, jest to kniha falešná. Snaží se dokázati, že válka jest neužitečná, poněvadž nic nepřináší. Víme to dobře, ale kdo se bije pro zisk?

Anglie nesúčastnila se této války, by něčeho dobyla, ale by hájila své cti. A dětinstvím jest věřiti, že demokracie budou pokojny. Národ hodný tohoto jména jest ještě nejdůtklivější než nějaký monarcha. Era králů byla zlatým věkem, předcházejícím bronzovému věku národů.

— Tohle jest pravá rozprávka z dřívějška, děl generál. Oba mají pravdu, oba se klamou. Tak jest to v pořádku! Ted', doktore, vypravujte mi o své dovolené a budu dokonale šťasten.

Po snídani šli všichni čtyři až ke hrobu Padrovu. Byl na malém hřbitůvku, obklopen vysokou travou, rozrytou tu a tam ještě čerstvými nálevkovitými prohlubněmi. Padre ležel mezi dvěma dvacetiletými důstojníky: chrpy a divoké bylinky rozpínaly nad třemi hroby týž živoucí plášť.

— Po válce, pravil generál Bramble, budu-li na tomto světě, dám postavit tuto kámen takto rytý : „Zde odpočívá voják a sportsman.“ Potěší ho to.

Tři ostatní zůstali mlčky a pociťovali totéž vážné a ušlechtilé pohnutí. Aurelle slyšel nepřekonatelně zpívati ve vzduchu, v bzučivém vzduchu léta valčík *Osudu* a znovu a znovu viděl Padra, když odjížděl na koni s kapsami nacpanými zpěvníky a cigaretami pro mužstvo. Doktor rozjímal: „Kdykoliv sejdou se dva nebo tři, budu s vámi... Jaká hluboká a pravdivá věta! A poněvadž náboženství mrtvých jest ještě...“

— Nuže, pravil generál, třeba odejít: bošovská klobása jest ve vzduchu a jsme čtyři. Toť příliš: strpí dva, ale netřeba nadužívat jejich zdvořilosti. Já půjdu až k zákopům. Vy, Parkere, dovedete Aurella a přejete-li si ho vyprovoditi, doktore, řeknu vašemu plukovníkovi, že jsem vám dal na odpoledne dovolenou.

Tři přátelé kotáleli se zvolna po mlčenlivých stepích, které několik měsíců před tím byly ještě hrozným bojištěm nad Sommou. Do nedozírna byly to hřbety s měkkým zvlněním, pokryté hojnou a divokou travou, lesíky zmrzačelých pňů, označujícími místo někdejších velkolepých lesů, a milliony vlčích máků, které dodávaly těmto mrtvým pláním teplého měděného odlesku. Několik tvrdošíjných šípkových keřů s krásnými rozvitymi růžemi zůstalo na živu v této poušti, pod nimiž dřímal celý národ nebožtíků. Tu a tam tyčky, nesoucí malované nápisy, jak vidíme na nádražních chodnících, připomínaly tyto vesnice včera ještě neznámé, jejichž jména však zvoní dnes jako jména Marathonu nebo Rivoli: Contalmaison, Martinpuich, Thiepval.

— Doufám, pravil Aurelle, který pozoroval nesčetné křížky, hned seskupené ve hřbitovy, hned osamocené, doufám, že se zasvětí nebožtíkům půda, které zpět dobyli, a že tento kraj zůstane nesmírným polním hřbitovem, kamž děti budou putovati, by se učily kultu hrdin.

— Jaká myšlenka! pravil doktor; bez pochyby budou míti v úctě hroby, ale kolem nich budou krásné žně ve dvou letech. Tato půda jest příliš bohatá, by zůstala vdovou: vizte tuto nádhernou květenu chrp na těchto jícnech sotva zacelených.

Vskutku, poněkud dále několik vesnic znovu se probouzelo k životu s živou chutí uzdravujících se. Průčelní stěny, na nichž byly vyvěšeny a vystaveny anglické výrobky a plodiny v balíčcích živých barev, obveselovaly domy v troskách. Potom, když procházeli vískou se španělskými domy, řekl ještě doktor:

— Ano, tato země jest podivuhodná, všichni národové Evropy jí jeden po druhém dobývali: přemohla pokaždé svého dobyvatele.

— Odbočíme-li poněkud, pravil Parker, uvidíme bojiště u Kreščaku, zajímalo by mne to. Nemáte nám, myslím za zlé, Aurelle, že jsme porazili Filipa z Valois? Vaše válečná historie jest příliš slavná, by vás dráždily tak vzdálené vzpomínky.

— Moje nejdelší záští netrvají šest set let, pravil Aurelle; Kreščak byl mač čestně hraný: můžeme si stisknouti ruku.

Šofér dostal rozkaz, by zahnul k západu, i přijeli na pozemnosti Kreščaku toutéž nízkou cestou, kterou táhla armáda Filipova.

— Angličané, pravil Parker, byli seřaděni na vrchu, který jest proti nám, majíce pravé křídlo ke Kreščaku,

levé k Vadicourtu, malému městečku, jež vidíte tam dole. Bylo jich třicet tisíc; Francouzů bylo sto tisíc. Tito objevili se ke třetí hodině po poledni a hned na to rozzuřila se prudká bouře.

— Vidím, pravil doktor, že nebe už tehdy rádo zalévalo k offensívám.

Parker vysvětlil postavení obou armád a střídavé válečné štěstí, Aurelle, aniž poslouchal, podívoval se lesům, tichým vesnicím, žlutnoucí srsti země, a představoval si lidské mraveniště a koně ženoucí se k útoku s tohoto pokojného vrchu.

— ...Potom, dokončoval major, když král Francouzský a jeho vojsko opustili bojiště, Eduard pozval k obědu hlavní vůdce, a všichni jedli a pili s velkou radostí na oslavení krásné té události, která se jim přihodila.

— A bylo již velmi anglickým, pravil Aurelle, toto pozvání k messu královu.

— Potom, vyprávěl dále Parker, kázal jakémusi Renaudovi de Ghehoben, aby vzal s sebou všechny rytíře a klerky, kteří by uměli rozeznávat heraldické znaky...

— Jednotky, pravil doktor, budou museti opatřiti pro tento večer Q. G. Jeho Veličenstva nominální stav baronů, majících diplom heraldistní.

— ...a rozkázal jim, by spočítali mrtvé a sepsali jména rytířů, jež by poznali.

— Adjutant generál sestaví číselný stav pánů zabitých, poznamenav jejich hodnost, pravil doktor.

— ...Renaud našel jedenáct knížat, třináct set rytířů a šest tisíc pěších.

Cerné a těžké mraky běžely před palčivým sluncem; bouře se připravovala tam za vrchem. Po údolí klerci Renaudovi slézali po výšině a Parker hledal věž, s níž Eduard přihlížel k bitvě.

— Myslil jsem, pravil, že z ní učinili větrný mlýn, ale nevidím mlýna na obzoru.

Aurette shlédnuv několik starých sedláků, kteří požínali obilí na sousedním poli, při čemž jim děti pomáhaly, přiblížil se k nim a ptal se jich, kde by byla ta věž.

— Věž? Není tady žádné věže, pravil stařec; aniž jakého mlýna.

— Snad se klameme, pravil major; zeptejte se ho, zda se bitva tady odehrála.

— Bitva? pravil staroch... Jaká bitva?

A lidé z Kreščaku jali se vázati povřísky v řádné snopy obilí této země nepřemožitelné.

O B S A H K A P I T O L

I. — Zápasníci ze Skotské brigády utkali se boxem	1
II. — Tento gramofon byl pýchou plukovníkovou . .	7
III. — A doktor O'Grady mluvil o ruské revoluci . .	13
IV. — <i>Psaní Aurellovo</i>	21
V. — Pršelo již čtyry dni.	28
VI. — Britský rozhovor jest hra	35
VII. — <i>Poněvadž špatné počasí vás odsuzuje do světnice</i>	42
VIII. — 0275, Private Scott	50
IX. — Aurelle nenašel u messu než Padra	54
X. — Kismet.	60
XI. — První setkání se brigády a městečka . . .	65
XII. — Štít Oriona	73
XIII. — <i>Ó zralá a roztomilá kupcová</i>	83
XIV. — Několik stránek z deníku Aurellova	85
XV. — Připravoval se velký útok	93
XVI. — <i>Píseň hraběte Dorseta</i>	102
XVII. — Válka si hrá s časem, pravil doktor	104
XVIII. — Vzato na vědomí	109
XIX. — Doktor mluví o bláznech	116
XX. — Nemám rád tohoto domu, pravil Padre . . .	123
XXI. — Estrées	131
XXII. — <i>Maloměstská zahrada usíná v něžném večeru</i> .	139
XXIII. — Kozy	140
XXIV. — Plukovník Bramble byl jmenován generálem .	147

S POMOCÍ BOŽÍ A PŘÁTEL DOBRÉHO DÍLA.

V prosinci léta Páně 1920.

Vytiskl František Obzina ve Vyškově na Moravě.

Sklad Stanisl. Jílovské v Praze II., Štěpánská ul. 41

a Marty Florianové ve Staré Říši na Moravě.

DEO GRATIAS.